

dalitatis curam agis, nihil arbitror necesse, ut horter, admoneāq; tui officij, gratulari magis liberet, nisi uel parum id tutum esset humanæ fragilitati, uel parum gratum tuæ singulari modestiæ. Tatum oro, ut quod facitis, pergatis nostri in uestris ad dominū precibus meminisse, nominatim autem Greijs sororibus ex me salutē dices. Dominus uos omnes seruet incolumes. Simul orabit uestra charitas pro interceptore, ut ex miluio uel harpyia potius fiat colūbus, desinatq; tandem cretissans inuolare quidlibet, ne prouocet in se matrem Christi, & nomen illi uertatur. DIXI.

ERASMVVS ROTERODAMVVS CANDI-
DO LECTORI S. D.

AEPE questus sum optime lector, me grauari studijs amicorum, qui me uiuo & reclamanti euulgant quaslibet nugas, quas puer etiam exercendi stili gratia lusi, nihil minus cogitans, quàm ut in hominum manus uenirent. Qua quidem in re hoc etiam sum infelicio, quod nunc prodeunt hoc felicissimo seculo, minus obnoxia futura sannis hominū, si tum fuissent ædita, cū primum erant condita. Nunc leguntur ut à sene prodita, quæ nec adolescens in hoc scripsi, & leguntur ab hac ætate, quæ tam multos habet naris emūctissimæ.

R Olim

Olim uix annos natus uiginti, ad improbas preces cuiusdam qui adhuc in uiuis est, scripsi epistolam qua ille cupiebat Iodocū nepotē ad suæ uitæ consortiū euocare. Huic sapius descriptæ, & passim euulgatæ meū addidit nomē, cū mihi nullus sit nepos Iodocus. Alieno stomacho scripsi, & ut res ipsa clamitat, scripsi neglecte, ludens ex tēpore in locis cōmunibus, nulla tum instructus autorū lectione. Ac typographi palām minitabant sese ædituros, nisi æderē ipse. Ita q̄ relegi, pauculisq̄ uerbis immutatis, passus sum officinis cōmitti. Sic opinor fiet aliquādo, ut desinam pueritiæ meæ nānias adamare. Bene uale lector optime: & si legis hæc, cum uenia lege, & sic lege, ut alieno scripta stomacho.

D. ERASMI ROTERODAMI DE CONTEMPTU mundi Epistola, quā conscripsit adolescens in gratiam cuiusdam, & illius nomine.

Theodoricus Harlemeus Iodoco Nepoti doctissimo S. D.

LIM quidem Iodoce adolescēs charissime, nō mediocris mihi ad te scribendi incessit cupido, sed hætenus pudore magis quàm negligentia silui, ueritus scilicet ne te singulari, tum prudentia, tum eruditione hominē, ego admonere parans (ego inquam natu quidē haud multo maior, cæteris autem rebus longe inferior) aut
ululas

ululas Athenas (ut in prouerbijis est) aut in syluam li-
 gna ferre uiderer. Non quod dubitarem quin tu (ut es
 animo lenissimo optimoq̄) adhortationem nostram
 in optimam partem acciperes, sed ne ego parum mo-
 desti uiri officio functus uiderer, qui te admonere ten-
 tarim, à quo me admoneri lóge æquius erat. Quid igitur
 faciam? Scribam ne? At id pudor uetat. Sileam ue-
 ro? At è regione id amor tui Iodoce nõ sinit. Ergo ne
 perpetuo hærebit in dubio animus, hinc suadete amo-
 re, hinc dissuadete pudore? Verum ambiguo animo
 uix quicquam est molestius. Vincat tãdem, uincat qđ
 æquũ est uincere, cedat amori pudor. Pluris mihi de-
 bet esse tui commodi ratio, imò tuæ salutis, quàm alie-
 næ de me opinionis. Quod si nostrum scribendi offi-
 cium arrogantia magis quàm prudentia dabitur, ea-
 tenus certe peccato meo dáda uenia erit, quatenus ab
 amore (qui nihil consulte agere solet) profectum uide-
 bitur. Malui em̄ amanter scribendo audentius, quàm *A beneuolen-*
 pudenter tacendo prudētius agere. Nec uereor omni- *tia exordium*
 no ne hoc patrono (amorem nostrum loquor) absol-
 ui nequeam. Neq̄ enim aut simplex est, aut uulgaris,
 sed & geminus & singularis. Maximæ siquidē ac pluri-
 mæ necessitudinis tecum mihi causæ intercedunt, mu-
 tui à pueris conuictus, mira quædam animorum con-
 sensio, communia optimarum artium studia, innume-
 ra tua erga me officia, deniq̄ singularis & tua & tuo-

rum in me beneuolentia. His omnibus etiam sanguinis affinitas accedit. Quid autem ea necessitudine potest esse copulatius, quæ quasi duplici catena colligat, hinc sanguinis uinculo, hinc coniunctissima quadam charitate animorū? Itaque uelim sic tibi mi Iodoce persuadeas, neminem unquam sibi quàm tu mihi es uisere chariorem. Quando autem te æque atque me ipsum diligo, aut etiam amplius, æquissimū est, ut tua salus non minori mihi curæ sit, quàm mea ipsius, imò facit id (nescio quo pacto) uerus amor, ut acerbius amici quàm nostra incōmoda doleamus, eiusque commodi quàm nostri simus cupidiores: denique (ut paucis dicam) facit ut homo sit homini charior quàm ipse sibi. Quod equidē de te sperare, de me planè affirmare possum. Hinc mihi eam fiduciam sumpsi, ut modestiæ paulisper oblitus, hanc hortatoriam ad te epistolam scriberem, quæ te planè à mūdi strepitu commercioque abducere, atque ad monasticam, id est, solitariam tranquillamque uitam transferre cupio. Res ardua, & quæ non passim uulgo persuadeatur, sed quoniam ea uitæ tuæ integritas est, ut iam nunc præter habitum (in quo mihi quidē gratulor) propè nihil suum in te mundus habeat, exhortationem meam non inanem futuram confido, quandoquidem eodem te & optimi animi impetus, & nostra uocat oratio. Quis enim dubitat ei rati cursum esse facillimum, quæ & uentis fertur & amne secundis?

Quantū

Propositio totius argumēti

Quamquam autem in optimam spem tua me probitas uocat, nunquam tamen timere desinam, donec nequissimo isti & lubrico seculo ualedixeris, atque ad cœnobium tanquam in tutissimum sinum te receperis.

Quoties enim (crede mihi) discrimina in quibus tua uita uersatur, mecum pertracto (id autē facio propè semper) toties singularis tui amor anxium me atque sollicitū reddit, nec aliter afficior quàm pia mater, quæ gnato unico, eodemque charissimo fretum aliquod crebris infame naufragijs nauigante, sæuissimum uentorū turbinem surgere non sine lachrymis uidet, pallefcit, trepidat, æstuat, gnatū in somnis cogitat, gnatum dormiens somniat, semperque animo peiora ueret, semperque timet grauiora pericula ueris. Atque utinam ego nō minora ueris pericula timeam, sed noui ego, noui Iodoce noui, quos istud seculi fretum habeat motus, quæ uitæ pericula, quot mortium genera, unde pridem scissitate uix exigua uehente tabula nudus euasi. At tu forsitan ceu temere securus timidiusculum me uocans, securum esse iubebis. Atqui isto pacto pectori nostro metum non exemeris, imò adauxeris, tantumque abes, ut securum præstiteris, ut spem etiam nostram propè modum omnem labefeceris. Tanto enim periculosius discrimini pates, quanto minus intelligis, aut certe si intelligis, non caues. Nihil ista confidentia perniciosius, nihil dementius. Quid enim eo nauira ueracius, qui

*Argumenta,
tionis astutia.*

inter spumantes aspergine scopulos, syrtes furētes, uo-
 racesq; pelagi uortices, tempestate sauiſſima, rate de-
 nicq; parum firma nauigans, nihil metuat periculi, ſed
 ad gubernaculum reſupinus cantitet, uectoresq; ſuos
 uetet eſſe ſollicitos: Quis non eiſmodi hominis & te-
 meritatē exhorreat, & incolumitati timeat: Neq; ego
 mi Iodoce prius tibi timere deſinam, quā tu inquit-
 tiſſimum iſtud ſeculi pelagus deſines temerarius nauig-
 gare. Ridicula, inquires, comparatio. Quid ſeculo cum
 pelago cōuenit, cum altero nihil ſit blandius, altero ni-
 hil horridius: Imò ſi propius intendere uacet, haud
 ſcio, an ulla ſit accommodatior. An tibi ſirenium male-
 dulces moduli, quibus præternauigantes ſopire, tūq;
 mati mergere ſolitæ feruntur, male blandas ſeculi ille-
 cebras inepte uidentur exprimere: Quæ utinam uideas
 quos adoleſcentiæ tuæ laqueos, quos dolos, quæ retia
 tetenderint. Harum igitur ſac littus fugias (fuga enim
 tutiſſima eſt) nec temere confidas iſthac te impune na-
 uigaturum, ubi feciſſe naufragium uides David, Salo-
 monem, itemq; alios & plures & nobiliores, quā ut
 hoc loco commemorandi ſint. Hoc breuiter dixerim,
 Nemo penè euasit, niſi qui fugit. Vlyſſes, Homero au-
 tore, qui ſapientis perfectiq; perſonam gerit, ſirenium
 iſtarum uoces multo ſtudio, ut qui cera aures ople-
 uerit, ſeq; malo rudente aſtrinjerit, uix effugit. Tibi
 porrò quid ſpei eſt, in cuius unius perniciem tot pari-
 ter res

*Seculi pelagi
 periculo
 rum compara-
 tio.*

Sirenes.

ter res cōiurarūt, ætas lasciuens, forma alliciens, opes,
 facultas, libertas, monstrorum deniq; istorum heu ni-
 mium dulcium nocturna, diurnaq; carmina? Nec tibi *Scopuli.*
 minus metuendos censeo prominentes istos atq; acu-
 tos scopulos, secularium dignitatum fastigia, in quos
 si te uiolentior flatus impulerit, pulchre se tibi res ha-
 bebunt, si breui tabula natantē in littus aliquod igno-
 rum procella eijciat. Quid charybdiū inexplēbiles *Charybdis.*
 uoragines, quæ si quam forte corripuere ratem, currē-
 tem sistere, atq; crebrius in orbem actā absorbere me-
 morātur, num obscurum habēt auaritiæ simulacrū?
 quæ insatiabili habendi studio pectus exagitans, nun-
 quam sinit esse quietū, donec absorptū barathro de-
 mergat. Nunc syrtium furibundos æstus, indomitos *Syrtes.*
 irarum impetus accipe, quarum isthic tanto copiosior *Venti.*
 materia, quanto offensa crebrior. Quid uenti? Non
 ne tum assentatorum, tum maledicorum sermones pe-
 stiferos pulcherrime referunt? Qui, nihil refert, unde
 flent, perinde utriq; timendi. Nam si secundi, in asper-
 rimas cautes puppim præcipitem ferūt: sin aduersi, ni- *Cautes.*
 hilo minus in syrtis agunt. Et quid horrenda illa flu- *Procellæ.*
 etuum alternatio, modo ad sydera sese tollētium, mo-
 do in seipsa residentium, quàm apte fortunæ uicissitu-
 dinem uarietatemq; exprimit, qua plerunque fractus
 animus ad impatiētiam deijcitur, dum nuper beatus
 subitam calamitatem ferre nescit. Prætereo tempesta-
 tes.

Aequor placidum & fallax

tes, taceo nocturnos errores, syderum fallaciam, beluarum, quas pontus alit, mille genera nō commemoro, quæ ipse pro tuo ingenio & plenius excogitabis, & rectius interpretaberis. Quid quod ne tum quidē fidendum est, cum tibi placidum blanditur æquor, cum se uitreæ strauere procellæ, cum aëris arridet serenior facies? Id enim agitur, ut te subita tempestas sopitū inueniat. Proinde haud scio, sit ne seculi prosperitate uirtuti aduersus quicquam, quicquā nocentius, quicquā inimicitius. Nam, scriptura teste, multos quidem frangit calamitas, longe uero plures prosperitas soluit. Tu igitur mundo blandienti caue quicquam fidas, ne te (quod deus auertat) fracta nauī natantem poëtico illo defleamus uersiculo:

O nimium cælo & pelago confise sereno
Nudus & ignota Palinure iacebis arena.

Periculosum est morari in mundo.

Cap. II.

V I D E N' optime Iodoce quanta te circumstant pericula, cui uel ipsa est periculosa tranquillitas? Quid? tu ne speras hæc te superare discrimina, ut nihil ulla ex parte detrimenti capias, præsertim in ista ætate quæ uel suo pte impetu in flagitia prona fertur, nedum cum tot iritamentis impellitur? At spero, inquis. Speres licet, & ego quoq; uanā spero, sed tamen uereor ne frustra sperauerimus.

rauerimus . Tu uelim hanc nostram spem paulo red-
 das securiorē . Sed facile suspicor quid inter hæc legen-
 da tecū submurmures , Usque adeo ne isthic tuta sunt
 omnia? Itāne soli seruabuntur monachi? Ergo ne pe-
 rituri omnes cæteri? Minime uero . Non diffiteor &
 isthic esse quorum nomina liber ille uitæ teneat anno-
 tata, neq; qui in monasterium commigrarunt, ij conti-
 nuo res suas ita in tuto collocauere, ut planè securos ui-
 uere liceat . At tantum inter hoc & istud uitæ genus in-
 tereft , quantum inter eum qui iam in portu nauigat,
 tamen si nondum retinacula fixit, & eum qui medio ad
 huc pelago fertur : uel potius inter eū qui natat in un-
 dis, & eum qui terra facit iter . Non perijt qui commo-
 ratur in mundo, sed periculo propior est . Ego uero mi-
 Iodoce, quoniam tibi optime cōsultum uelim , sum q; tuæ
 salutis fortasse teipso studiosior, discrimina fuge-
 re, tuta captare iubeo . Qui amat periculum (ut ait sa-
 piens) peribit in illo . Quæso te quorsum opus est sæ-
 uis iactari fluctibus, cum terra pateat iter , & tutius &
 commodius? Quis (nisi prorsus oculis captus) nōn ui-
 deat longe esse tutius, iucundius , commodiusque per-
 amœna atque uirentia prata absque formidine iter
 agere, quàm inter tot mortis imagines, perpetua cum
 anxietate uersari? Eo ne cæcitatē uentum est , ut no-
 stris etiam erumnis delectemur, & (ut apud Vergiliū
 est) infano iuuet indulgere labori? Huc ades ô Iodo-
 ce, quis

ce, quis est nam ludus in undis?

Hic uer perpetuum, uarios hic flumina circum
Fundit humus flores, hic candida populus antro
Imminet, & lentæ texunt umbracula uites.

Huc ades, insani feriant sine littora fluctus.

Hic liquidi fontes, hic mollia prata, uirensq;

Hic nemus, hic ipso tecum consumerer æuo.

Libuit hoc Vergiliano carmine te ad nostras deli-
tias ab istis auocare fluctibus. Sed nescio quibus præ-
stigijs, animi tibi fascinat oculos male blanda mundi
species, gestientemq; animum itidem ut uisco quodã
impeditum moratur ac detinet. Subit enim continuo
fucata illa rerum facies, iamq; euntem blande reuocat,
quid inquires, agis demēs? Cur & te, & tuos is perdi-
tum? Itã ne uniuersos deseris crudelis? Ut sodales cha-
rissimos, atq; amicorum turbam contempnas, parentũ
non miseret? Et quid tandem animæ miseræ illi futu-
rum censes, quæ te amat misere, quæ te deperit, quæ te
maritum optat? Vide etiam atq; etiã, quid inceptes.
Mollior es, quàm qui rem tam duram perficias. Ista
ætas, ista forma, multo alijs rebus conueniunt. Vah
tam indigne æui florem patieris excidere? Solus per-
petuo mœrens carpere iuuenta? Senibus, quibus iam
uita desijt esse suauis, ista relinquas: tu puer es, nec te
quicquam nisi ludere oportet. Vel illud respice. Domi-
tes tibi ampla est, futura amplior si manseris. Ea perit
Honoribus

Honoribus satis ornatus es, clariores impendent, ni te subtraxeris. Hæc omnes quærunt, tu unus quæsitæ relinquis. Ergo ne abis, nunquam posthac his fruitorus gaudijs, his opibus, his & his commodis? Saltem da spacium tenuemq; moram, mala cuncta ministrat impetus. Audisti, audisti? Et istæ sirenum uoces sunt, sed tu per salutem tuã caue auscultaueris. Vlysses te præsta. Mentem tibi excantabunt, si aurem accommodes. Blandissimæ quidem sunt, atq; ita ut uel saxea pectora permoueant, sed mortiferas esse atq; in æternũ exitium ducere memineris. Huc potius aures, huc oculos, huc animum flecte, collige quicquid in te est uirium, intende quàm potes acerrime mentis aciem, nihil tibi ineptus blandiaris, rem ipsam introspecte, uidebis profecto, si quid tamen uidebis, quàm putida, quàm inania, q̄ deniq; te sint indigna quæ euolare non sinunt.

De contemnendis opibus. Cap. III.

VID enim tibi pollicetur mundus, quod tanti sit, ut eius gratia salutem tuam in dubium uenire sinas, atq; à nostris uelis abesse delitijs? Quid inquam tibi pollicetur? Opum affluentia? Nam eas in primis mirantur mortales. At his nihil miserius, nihil uanius, nihil perniciosius. Hæc omnis flagitiij & magistræ, & ministræ. Neq; enim temere omnium malorum radicem scriptura appellat cupiditatem. Hinc amor sceleratus habendi na-

scitur, hinc iniuriæ oriuntur, hinc factiones pullulant, hinc furta, hinc peculatus, hinc sacrilegia, hinc rapinæ, hinc latrocinia profiscuntur. Hæ incestus pariunt, hæ adulteria gignunt, hæ supra nutriunt, hæ amores infanissimos luxumq; alunt. Deniq; quid non mortalia pectora cogit auri sacra fames? Vides igitur quàm sapuit Flaccus Horatius, qui eas summi materiam mali uocās in mare præcipites dari iubet, si scelerū, inquit, bene poenitet. Tanta enim rebus societas, ut etiam uocabulis ipsis cognatio quædam esse uideatur uitij ac diuitij. Quotumquenq; mihi dabis diuitum, qui non alterutro morbo laboret, aut avaritia (qua nihil est tertrius) si natura ad rem sit attentior, aut luxu (quo nihil putidius) si paulo sit ingenio benigniore? Alter rei seruus nō dominus est, alter haud diu erit: alter habetur, nō habet, alter mox habere desinet: alter uiuit magnas inter opes inops, alter abutitur, non utitur. Pulchre hæc intellexisse Eutrapelus quidā mihi uidetur, quem eum à quo forte laceffitus esset, siculcisci solitum accepimus. Non conuitij, non ueneno, non ferro petebat, preciosis uestibus ditabat hominē, ratus id quod est, diuitias sui famem excitare, habendi famem uirtutem dedocere, atq; ad omnem turpitudinem ac dedecus impellere. Sed fac nihil horum euenire, tu sanè sis rara auis in terris, nigroq; simillima cygno, quid tādē pulchri habent, ista preciosa pondera, quæ & moleste parantur,

parantur, & anxie seruantur, quorum congestio diros labores, custodia anxios metus, amissio miseros affert cruciatus: Nullæ ergo homini locupleti feriæ, aut par-
tis peruigil incubat, aut parâdis inhiat, aut amissa do-
let, damnû iudicat quoties lucrum non fecerit. Et quid
si montibus aurum æquauerit, aut si potis est uel uice-
rit: Auxit sarcinam, cumulauit curas, agcessit metus
ac molestiam, parauit sibi custodiæ munus, miseræ la-
borisq; plenissimum. Crescentem sequitur cura pecu-
niam. Crescit amor nummi quantum ipsa pecunia cre-
scit. Et minus hanc optat, qui non habet. Deniq; mise-
ra est magni custodia census. Vulteius ille Horatius
male de se meritum patronû iudicabat, cuius ingenio
à paupertate sua abductus fuerat, seq; non diuitê, sed
miserum factum putabat, orabatq; ut quàm primû
uitæ priori redderetur. Laudâdus ille quidem, qui ma-
ture resipuerit. At auarus, si molesta, inquit, est cura,
dulcis est nummus: non me pigebit laboris, dum cre-
scât loculi. Sed dic mihi hominum stultissime dicam,
an miserrime, cui nihil satis est, qui opibus tuis aut ar-
ca ferrata reconditis, aut (ut magis sapias) humo de-
fossis, non aliter quàm hesperius ille serpens malis au-
reis noctes diesq; incubas, quorsum tandem census
istos utiles esse, aut quid reris habere precij? Nempe
nil aliud sunt, quàm æs merû, idq; in facies titulosq;
concisum, quod nec edaces animi tui curas submo-

ueat, nec morbos ullumue corporis incōmodum aut
 pellat, aut arceat, nedum mortē. At ne egeam, inquis,
 præstant. Nugaris, imò ut semper egeas faciunt. Vt
 enim homini hydropico potus sitim nō extinguit, sed
 accendit: ita tibi rerum copia, habendi studium iritat.
 At quisquis plura quærit, is se egere declarat. Adde
 nunc infidam rerum tuarum leuitatem, quæ tu tanto
 temporum spacio, tanta molestia, per fas nefasq; un-
 decunq; congestisti, si fortuna (ut aiunt) rotam uerte-
 rit, continuo te deserto aliò commigrabunt, tuq; mo-
 do Cræso beator, subito Iruis eris. Hoc darius est, q̄
 ut in eo multum sermonem teramus. Quot enim cor-
 rām uidere est, ex regijs opibus ad extremā redactos
 inopiam? Sed fac stabilia esse, fac nō deserere uiuum,
 num uita defunctum sequentur? Tibi in sepulchrum
 ituro, ex tantis rerum copijs, uix breue idemq; sordi-
 dum inuolucrum tollere licet, cætera iam dudum alios
 habent dominos. Tum si qua bene gestorum substā-
 tia recondita fuerit, ea una in precio erit, ea una abeun-
 tem non deseret dominum. Tanti igitur suauissime
 Iodoce tibi non sint uel uniuersa prædia, & omne au-
 rum quod Tagus & rutila uoluit Pactolus harena, ut
 salutis tuæ uel iacturam facias, uel morā feras. Quin
 potius si tātō opere ditari iuuat, quo uere diues euadas,
 domini consilium audi: Thesauriza tibi thesauros in
 cælo, ubi neq; erugo, nec tineæ demolitur, & ubi fures
 non

non effodiunt, nec furantur. Nihil ea opulentia putae-
gentius, abundare nummis, egere uirtutibus. Nihil
eo lucro infelicius, quod animæ damnus adfert. Tur-
pissimum ergo homini, & erudito, & Christiano, id cū
summo salutis discrimine improbe sectari, quod Eth-
nicis philosophis, uel literarum, uel famæ gratia, con-
temnere haud fuit difficile.

Mortiferas atq; acerbis esse uoluptates
carnis. Cap. IIII.

AN forte te dulces illecebræ retinent? Blan-
dissimæ quidē dominæ, & fucata sua spe-
cie orbem ferè totum capiētes. Sed tu fu-
cū detrahe, caue cutis artificio fucatus ni-
tor te permoueat. Non quid appareant, sed quid sint
inspice. Videbis istis nihil esse tetrius, nihil spurcius, ni-
hil pecudi uicinius. Nulla enim omnium re ad bruto-
rum conditionem propius accedunt homines, quàm
scœdissima carnis libidine, quæ eo nocentior quo blan-
dior, ut eam diuinus ille Plato escam malorum aptis-
sime uocauerit. Vt enim esca hamo præfixa pisciculos
allicit, scq; captantes capit: itidem illa melle quodā sua
uenena dissimulās, animas prædæ auidas pellicit, pel-
lectas inficit, infectas inclementer perimit. Et ne te diu-
morer, accipe philosophi sententiam Ethnici quidem,
sed planè Christiano dignam, quam apud Ciceronē
senior Cato se Tarenti ab Archita Pythagoreo acce-
pisse

pisse cōmemorat . Ait enim nullam capitaliorem per
 stem,quàm uoluptatem hominibus à natura datam,
 cuius uoluptatis auidæ libidines temere & effrenate
 ad potiundum incitarentur. Hinc patriæ proditioes,
 hinc Rerump . euerfiones , hinc clandestina cū hosti-
 bus colloquia nasci dicebat. Nullum deniq; scelus,nul-
 lum magnum facinus esse, ad quod suscipiendum nō
 libido uoluptatis impelleret. Etiam illa adnumera,ex
 ea egestatē, ex ea infamiam, ex ea & graues & turpes
 corporis morbos, ex ea animi cæcitatem, ex ea numi-
 nis contemptum nasci,hanc esse omnis miserix caput,
 hanc esse postremo catenā, qua ad æternos cruciatu-
 s trahuntur homines. O acerbam dulcedinem, quæ tot
 uallata est miserijs,multæ antecedunt, comitātur item
 permultæ, plurimæ atq; atrocissimæ cōsequuntur. Di-
 cebam modo ad brutorum conditionem accedere ho-
 mines,nunc in eā re pecudes nobis longe anteponen-
 das uideo. Illæ enim gratis,suis qualibuscūq; uolupta-
 tibus potiuntur:at homini,deus bone,quanti constat
 breuis illa ac turpis gulæ uētrisq; titillatio. Vides qua-
 le sit, quod in genere uoluptatum uel præstantissimū
 est, si quid tamen ibi præstans dici debet. Nunc quid
 tibi cæteras seculi cōmemorem ineptias dicam, an fix-
 rias? Mala gaudia dixit quidam, mihi uideor nō alie-
 no nomine uocaturus, si insana gaudia dixero. Quid
 obsonationes,ingurgitationes,compotationes,ebrie-
 tates

rates, nocturnæ debacchationes, quid choreæ, quid sal-
 tatus, quid dissoluti lusus, quid sales scurriles atq; im-
 pudici, quid id genus alia mille, nonne phrenetici risi-
 bus tibi uidentur simillima? Quis enim eum hominẽ
 non planè mente captum atq; insanum censuerit, qui
 cum aut cruci suffigendus, aut ense cædendus ducitur,
 nihil instantis supplicij metu trepidet, sed inter se flen-
 tium turbam iocabundus, saltabundus, atq; cum mul-
 to cachinno pergat? At isti Iodoce eo peius insanire
 mihi uidetur, quo crudelior corporis morte mors ani-
 mæ est. Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad in-
 ferna descendunt. I nũc & ut brutæ ac mox morituræ
 carni, uel ad horã obsequare, à conditore defice, ut illa
 perditæ uiuat, animam occide, ut illa caducis potiatur
 gaudijs, tu perpetuos tibi luctus compara. Sed tu for-
 san legitimam Venerem amas, uxorem cogitas. Nõ
 equidem damno nuptias, memini qui dixerit, Melius
 est nubere quàm uri. Pateat istud infirmis asylũ. Non
 inuideo Segor urbem magnam, & non magnam ex
 incendio Sodomorũ fugientibus, sed noui robur ani-
 mi tui. Comprobo nuptias, sed in his, qui sine illis nõ
 possunt uiuere. At quid his de rebus diuus Hierony-
 mus scripserit, scripsit enim permulta, uide. Hoc unum
 pro nostra familiaritate tibi quasi in aurem dicã, mo-
 nens, etiã atq; etiã orans & obsecrãs, ut caueas fer-
 reo isti capistro ora porrigere, quod ubi semel admise-

T ris,

ris, haud facile excutias. Nō malæ sunt nuptiæ fateor,
at miseræ certe sunt. Cœlibatus pietatis amore susce-
ptus, ut multo melior, ita infinitis partibus infelicioꝝ.

Vanos & instabiles esse honores. Cap. v.

Ed delectant te forsan illustres tituli, atq;
honorum splendor capit. Quid ni? scili-
cet pulchrum, late, ut ille ait, conspicuum
tollere uerticē, gaudes quod spectāt ocu-
li te mille loquentem. Iuuat ambiri obsequijs, stipari
clientela, in ore esse omnibus, herum saluari denique.
Verum dic age, quid tibi isti uidentur honores, quos
tibi mortali mortales partim assentādi studio, partim
metu, partim cōmodi spe exhibent? Nempe tam falsi
sunt quā caduci. An nō falsi, qui æque perditissimo
cuiq; ut optimo obueniunt? Eos demum ueros hono-
res iudica, qui à uirtutis decore profecti sint. Tu fac uir-
tutem amplectare, iam te uel inuitum prosequuntur.
Ut enim umbram post se corpora ducunt, quæ nec fu-
gientem deserat, nec à captante prendi se sinat: ita re-
cte gesta ultro dignitatem adferunt, quam nec meri-
tus effugias, nec immeritus assequare. An uero quic-
quam magis fluxum, magisq; caducum? Mihi quidē
cum omnes mundanæ res fluxæ ac breues uidentur,
quid enim hic diuturnum dicas, tum n̄s nihil uidetur
incertius fugaciusq; quæ plurimum habent splendor-
is atq; fastigij. Et cum nihil cōparetur molestius, diu
enim

enim aduersus præruptum mōtem uoluendū saxum cum Sisypho, audēdum est aliquid, exilio, carcere, aut etiā cruce dignum, ut tandem fias aliquid, cum igitur nihil comparetur molestius, nihil tamen amittitur facilius. Cur ita inquis? Nempe summā dignitatē summa cōsequatur inuidiā necesse est. Summa petit liuor, perflant altissima uenti. Semper enim insignes arduasq; res illa comitari solet. Quid deinde? Qui multorum sibi cōflauit inuidiam, is multos uitæ suæ hostes ferat oportet. Cur ita? Nam cum multi ambiāt quod unus tenes, nec te saluo assequi spes sit, te quoquo modo tollant necesse est. Difficillimum est autem cui tot tenduntur casses, non tandem in unū aliquem incidere. Aut ergo tibi ueneno ferrōue pereundū, aut, ut optime cadat, exilio salus redimenda est. Aut, ut sis fortunatissimus, in perpetua anxietate ac metu ne præcipiteris, claram quidem, at acerbam uitam ages. Iam ne igitur scite Iuuenalis dixisse uidetur?

Nam qui nimios optabat honores
Et nimias poscebat opes, numerosa parabat
Excelsæ turris tabulata, unde altior esset
Casus, & impulsæ præceps immane ruina.

Sed quorsum ista tam uerbose? Scilicet ut planè mi Iodoce intelligas, quàm plena metus, quàm plena anxietatis, quàm deniq; caduca sint, siqua mundus iste præ se fert sublimia. Atq; id quidē te incolumi. Quid

ubi incumbit rerum amarissima mors? Cū subito omnis illa rerum illustriū imago euauerit, in somniorum more, quæ unà cum sopore auolat. Vbi prisca tyranni? Vbi magnus ille Alexander, cuius olim ambitioni angustus erat orbis? Vbi Xerxes ille, cuius classibus constrata redundarūt æquora? Vbi toties uictor Hannibal, qui dū uixit scopulos & montes rupit aceto? Vbi Paulus Æmylius, ubi Iulius, ubi Pompeius, ubi cæteri, aut ex Græcis, aut ex Romanis, aut ex Barbaris clarissimi principes, quos singulos recēdere & molestum esset, & propè ociosum? Quid de tanto rerum splendore atq; maiestate superest, præter inanē quamdam hominum fabulam, quam & ipsam literatorum officio debent, qui nisi illorū uocabula suis scriptis posteritati cōmendassent, tanta essent obliuione sepulcra, ut ne tenuis quidem ipsorum memoria usquā resideret. Sed hoc quicquid est, ad nos fortassis aliquātum, ad illos nihil attinet, neq; enim illi nūc eadē quæ olim mirantur. Profecto si nunc ab inferis emergeret ille regum, quorum meminimus, maximus Alexāder, aspiceretq; orbē tanta ambitione flagrantem, credo irrideret inania studia uulgi, idēq; hac aut certe simili oratione, uerū iā experimento doctior fateretur, Quò rapitur cæcus error mortaliū? Res solidas, ueras, profuturas, nemo mirat: noxias, inanes, incertas, omnes tanto labore petūt. Quid tam improbe, tam pertinaciter,

in.

in sublime tolli conantur: Vel meo discat exemplo om-
 nneis mortalium dignitates caducas esse, nebulisq; si-
 millimas, quæ eadē sæpe hora & latissimæ solent esse,
 & nullæ. Ego ego ille imperatorum olim facile opulen-
 tissimus, qui inuictus rerum omnium uerticem tenui,
 qui reges innumeros Barbarosq; populos perdomui,
 qui orbe ferè subacto, æquora quoque rimatus, æthe-
 ra demum tentavi. Felix planè siquidem mortem ter-
 rere etiam potuissem, at ea cuncta uincentem uicit, &
 quidem leui febricula. Neq; tam subito aut spuma in-
 flata dilabitur, aut fumus perit in auras, quàm omnis
 ille rerum strepitus euauit. Heu quantū quàm repen-
 te mutatus sum ab illo Alexandro, cuius olim ædicta
 totus perhorruit orbis, nūc is, ut uel ab infimo quocq;
 cōtemni lædiq; impune possim. Quondam cupidita-
 te mea minor erat immensa mundi uastitas, nūc urnu-
 la perangusta, atq; adeo septē pedū coërceor. Mors
 enim sola fatetur quantula sint hominum corpuscula,
 Olim odorato amiculo, radiante diademate, purpu-
 raq; ardente conspicuus, nunc uel uisu fœdissimus nu-
 da ossa cinisq; aridus iaceo. Et quò mihi insignia stē-
 mata, quò auro picta monumenta: Quorsum opero-
 sa pyramidū fabrica, neq; uidēti, neq; sentienti? Atq;
 utinam cum corpore suo & animus unà intereat, neq;
 mortem istam multo acerbior mors sequeretur. Sed
 heu ille maximo suo superstes malo totius actæ uitæ
 T 3 pœnas.

pœnas dare cogitur. O ter felices, qui id uiui persuaserite sibi, quod nos experti, sed sero intelligere cœpimus, Sapiunt, sapiunt, qui sua sorte contenti, ipsi se uincere certant, sibi magis imperare quàm alijs, potiusq; illud cœleste atq; perpetuū, quàm hoc terrenū caducumq; ambire imperiū. Magnus rex est quisquis se bene rexit. Quid potest esse hac oratione uerius, & quē tā uera, tam miserabilis oratio ab ambitione nō deterreat?

De mortis necessitate, quæ nihil finit esse
diuturnum Cap. VI.

ED æquo longior sum, præsertim in re luce propè ipsa clariore. Is enim nunc rerum cursus, ut si qua miranda ueteres annales narrasse uisæ sunt, nunc nemo sit qui credat, cum tristiora exēpla iam uideat quàm legerit. De morte autem, quādo de ea sermo incidit, id in primis admirari soleo, quo pacto cū nihil ita ut ea sit in oculis, nihil ita absit ab animo. Quid quod & uocabulū à morte duxere mortales, quo fit ut nominari nō temere possimus, quin aures nos ipsæ mortis commoneāt? Et ne sic quidem timemus. Quid hoc lethargiæ, quæ hæc est humanarum mentium securitas, dicam an demētia? Itāne male memores sumus, tantūq; ex amne lethæo, ut aiunt, obliuionis hausimus, ut ea quæ nunquam se sensibus nostris ingerere desinunt, nō meminerimus? Itāne saxorum in morem perstupuimus, ut
toties

toties auditis, toties uisis non excitemur? Videmus ne
 unum quidē ex priscis ætatibus superstitem? Nostro
 quoq; æuo nulli omnino hominum generi mortē par
 cere cernimus. Abiere maiores, illudq; Ciceronis eis
 conuenit, Vixerunt, nos sine omni discrimine eodem
 uadimus, sequētur item posteri. Ita rapidissimi in mo
 rem annis omnes in occasum præcipites uoluimur.
 Omnes eodem cogimur, ut ait Horatius, omnes una
 manet nox. Et calcanda semel uia leti. Mixta senū &
 iuuenum densantur funera, nullū saua caput Proser
 pina fugit. Cadunt hinc atq; hinc innumeri ex maio
 ribus natu, ex natu minoribus, ex æqualibus, ex fami
 liaribus, ex necessarijs, ex cognatis, ex parentibus, ex li
 beris, inter medias morientiū strages ipsi morituri uer
 samur: & cum eadem simus conditione, eidem fato na
 ti, non idem metuimus? Quid tu, inquis, me iam nunc
 mortem cogitare iubes? ætas integra est, lōge abest ut
 canis albescat caput, ut frontē seniles rugæ cōtrahant,
 in mortis metu uiuāt anxij, qui annis iam graues, senio
 incurui terram salutant, quibus iam leue caput, malæ
 pendulæ, oculi minores atque introrsum refugi, nasus
 perpetuo madens, dentes rari, in demq; luridi, qui cor
 nice uiuaciores, iam dextra suos annos computāt. Ab
 his ego longe absom. Feruet adhuc uiuidus circū præ
 cordia sanguis, lacerti ualidi, latera firma, denique o
 mne corpus uegetum adhuc & succi plenum, in spem
 diuturnæ

Consutatio.

diuturnæ uitæ uocat. Verum age quis deorum tibi canos, quis seniles rugas pollicitus est? Si nisi canum neminem efferri uides, uiue securus, nec ante canos accurgas de morte cogites. Sin illa in omnem ætatē grassatur, si nondum æditos præfocat, arcens potius à uita quàm tollens, si infantes à maternis abrumpit uberibus, si rapit impuberes, si puberes tollit, si uiros extinguit, si senes excipit, si deniq; nullum neq; sexus, neque ætatis, neq; roboris, neq; formæ nouit discrimē, num te unum habitura est eximium? At senex quidem diu uiuere non potest. At tu adolescens cito mori potes. Quàm illi mors certa, tam tibi uita incerta. Nemo tam senex, quin unum adhuc diem superuiuere possit: nemo tam iuuenis, qui hodiernæ lucis sibi uesperū possit polliceri. Et quidem si diligentius obserues, longe plures ephēbos, quàm canos efferri comperies. Cum semper rara fuit canicies, tum hac tempestate nunquā neque cōtemprior, neq; rarior. Quot mihi iam monstrabis non dicam Tithonos, Nestores, Sibyllas, aut Mathusalem, sed centenarios? Imò quotocuiq; nūc eō ætatis uenire cōtingit, ut sexagesimum uideat annū? Profecto uix millesimo cuiq; mortalium. Et quantalū est hoc æui? Et tamen quàm rarus sit qui attingat uides, adeo fragilis, incerta, totq; casibus subiecta est uita hominum. Vis tibi huius rei Iodoce exhiberi simu lachrum, & dilucidum, & accōmodum? Prima æstate florentem

florentem arborem contemplare, tanta florum den-
 tate luxuriat, ut nusquam truncum, uix usquam folia
 uideas, tantam germinis ubertatem promittit, quãtã
 ne ferendã quidem par fuerit. At ex tanto florum nu-
 mero uix pauci admodum adolescunt, partim erucis,
 partim araneis corrumpuntur, partim uento, partim
 pluuia excutiuntur. Iam positis folijs, ij ipsi qui super-
 stites sunt, ut ita dicã, foetus, nam flores esse desierunt,
 uidetur sensim in pomi carnem turgescere. Num per-
 stant ad maturitatem omnes? Minime. Multos tineã
 exedit, alios uentorum tempestas decutit, alios im-
 modicus hyber corrumpit, plerique alia quauis peste læsi
 demoriuntur, ut tandem ex tam diuine spe uix paucis-
 sima poma decerpas. Nec paucioribus incõmodis ui-
 ta petitur humana. Mille morborum nomina, mille
 itẽ mortis casus, mille modi leti, mille mortis laquei,
 quibus multo plures præmatura intercipit, quã ma-
 tura soluit. Et cum tot tantisque periculis exposita sit ui-
 ta mortalium, uide obsecro quã sit socordia, perinde
 uiuere, quasi nõquã simus morituri. Aliena curamus,
 ea quibus aduersus mortem instructiores esse posse-
 mus, apparare cessamus. Quid si regi cuiquam cum ho-
 ste capitali res esset, ac nesciret quidem quã prope abes-
 set, at hoc certe exploratũ haberet nõ longe in insidijs
 esse, ac iam iam cõmoditate accepta erupturum, num
 is rebus hoc loco stantibus, de balneis ædificãdis, aut

V^o ornanda

ornāda cœnatione, aut uxore ducēda cogitabit, ac nō
 potius de copijs augendis, de uallo iaciendo, de excu-
 bñs, de armis, ac cæteris rebus militaribus, quibus ho-
 stem frangere possit? Id uero curabit eo diligentius,
 quod incertus sit quo tēpore, qua parte erupturæ sint
 insidiæ. Ast mors nobis, qua nihil capitalius, omni-
 bus locis, omnibus ætatibus, mille modis insidias stru-
 it: & nos interim, si deo placet, miramur argentum, cu-
 ramus cutem, ambimus magistratus. Quod si fallacis
 æui incertam fidem, atq; impendentem omnibus ho-
 ris mortē omnibus horis cogitaremus, nostrisq; ipsi
 auribus ingereremus, id quod uates ille ægroto regi,
 Dispone domui tuæ, morieris enim, continuo omnia
 ista male sapida amarescerent, preciosa uilescerent, in-
 dlyta sordescerent. Ita una mortis memoria omnium
 facile rerum contemptum persuaserit. Quò enim tibi
 ò auare, tantum auri reconditur? Mors imminet uni-
 uersa raptura. Quid tu breuissimo itineri tãtas paras
 sarcinas? Num excidit, quid Euangelico illi stulto eue-
 nerit? cui sibi de confertis horreis gratulanti, multa q;
 gaudia pollicenti, dictum est. Stulte, hac nocte animã
 tuam à te tollent, & ista quæ parasti cuius erunt? Tu
 uero hominũ uanissime, quid tanta improbitate insa-
 na sectaris gaudia? Respice, mors tibi cominus incum-
 bit, istas quantulas cunq; illecebras in æternos mutatu-
 ra cruciatus. Tibi porro ò ambitiose, quæ incessit sam-
 dira

dira regnandi cupido? Ecce tibi mors in foribus, quæ te ex isto rerum fastigio in humum præcipitet, atque turbinis rapidissimi more te tuarum omnia tollat. Nec minus igitur uere quàm erudite Rodolphus Agricola noster scripsit:

Omnia mors sternit, quod natum est occidit. Vna

Fine caret uirtus, & bene facta manent.

Quid enim in eo urgentissimo fati supremi articulo, præter unam uirtutem reliquum erit? Cum exangues artus unà & sanguinis calor & uita fugiet, ora horrendus quidam liuor tinget, oculos dudum tam uiuidos perpetua caligo obscurabit, & omne denique corpus frigidus quidam stupor occupabit, anima uero miseranda, utpote cui desertæ omne negocij pondus incūbit, ad seuerum illud atque inexorabile prætorium abripitur, quo pacto quæque gesserit rationem postulanda.

Quid tum, inquam, ex omnibus supererit, quibus parandis ætatem triuisti omnem? Unde opem petes?

Quò tum miser confugies? quò confugies miser? Ad opes? At hæc & nihil opitulari possunt, & iam dudum alios nactæ sunt dominos. An uero ad uoluptates?

Sed istæ, ut corpori concretæ, unà cum corpore moriuntur. Ad ætatis iuuenile robur? At sua cuique senectæ

mors est. Num uero ad formæ egregium decus, quæ dudum superbus omnium tibi conciliabas amores?

At ista rosæ in modum, quæ pollice decisa continuo demoritur,

demoritur, ita morte decerpta omnis emarceat. Minus uero dixi, emarceat, imò omnis in horrorem abiit. Nemo enim tam uiuentis formã amauit, quàm horret extincti cadauer. An ne ad pristinam gloriam? Atqui hæc, ut docui, cum uita prorsus euanescit. Quò tandem igitur? Ad amicorum turbam? Verũ isti parum ut hirundines exacta æstate, ita cum fortuna unã deuolarunt, cæteris, si qui perstiteret, opis ferendæ facultas est nulla. Et quid tibi cõducet, si illi pectora sua miserè plangent, si uultus lanient, si quicquid in ipsis sanguinis est in lachrymas uersum, funeri tuo impendãt, si deniq; tua causa insaniant, mortisq; addant sese commites? Sibi mala accersere possunt, te eripere nõ possunt. Sapiens igitur, si sortis tuæ non sero memor, ea pares, quibus munitus supremũ diem securus expectes. Opes, uoluptas, claritas, & si alioqui solida acutilia erant, quod multo secus est, certe morituro sunt oneri. At tum demum uirtus incipit esse usui. Illa si non nobis, certe nos illis subtrahimur: uirtus nunquam comitari, nunquam tueri desinit.

Mundũ miserum esse & sceleratum. Cap. VII.

HABES mi Iodoce charissime quàm falsa, quàm fugacia, quàm pestifera sint seculi bona, si qua tamen iure bona appellari debent, nunc contrã illius mala paucis accipe. Olim forsan nihil monstri fuit ægre à mundo

do diuelli, cum quadam sua, ut ita dixerim, iuuetā flo-
reret: nūc nisi ipsi nos studio fallimus, quid est q̄ mun-
dus possit fallere? Quotquot olim singulæ singulis se-
culis clades incubuere, nunc uni incumbunt uniuersæ,
bella, factiones, caritates, penuriæ, sterilitates, morbi,
pestes, & quid non uidimus nostro æuo malī? Iā quar-
tum & uigesimum annū agimus, nullas hoc toto spa-
cio à bellorum strepitu ferias uidimus, Syllana nobis
tempora factionis partibus referentibus, quarū utra-
tuncq; uictrix euadat, uicta certe patria, immeritas pœ-
nas pendere cogitur. Penuriæ uero quàm miseranda
exempla uidimus, ut pleriq; homines pecudum pabu-
lo uictitent, pleriq; inedia pereant. Ut nūc secula sunt,
Croesus sit necesse est, qui familiæ suæ uel parcum ui-
ctum suppeditare possit. Adde illud, etsi tu alioqui fe-
lix uiuas, ita calamitatis plena sunt omnia, ut te auditi-
questus, uisæ miserorū miserix miserū reddāt. Scelerū
præterea ita increuit seges, ut iam ferreā illā ætatē lon-
ge uicerimus, de qua ante mille annos cantatum est,

De duro est ultima ferro.

Protinus irrupit uenæ peioris in æuum
Omne nefas, fugere pudor, uerumq; fidesq;
In quorum subiere locum fraudesq;, doliq;
Insidiæq;, & uis, & amor sceleratus habendi.
Viuitur ex raptō, non hospes ab hospite tutus.
Non socer à genero, fratrum quoq; gratia rara est.

V 3 At

At nunc, Nona ætas agitur, peiora quæ secula ferri
 Temporibus, quorum scelere non inuenit ipsa
 Nomen, & à nullo posuit natura metallo.
 Nunc si depositum non inficietur amicus,
 Si reddat ueterem cum tota erugine follem,
 Prodigiosa fides, & Tuscis digna libellis,
 Quæ quæ coronata lustrari debeat agna,
 Rari quippe boni, numero uix sunt totidem, quot
 Thebarum portæ, uel diuitis ostia Nili.

Consutatio. Quid tibi cum seculo, si peierare, si circumscribere, si
 fallere, si rapere aut non uis, aut parum calles? At quid
 mea, inquis, refert, cuiusmodi seculum sit, mihi ueri re/
 cti quæ cura est. Si qua recti cura est, fac te isthinc quàm
 primum abripias. Nullum enim seculo cum uirtute con/
 mercium. Mentior, si non id ueritatis ille præcipuus ami/
 cus clamat: Totus mundus in maligno positus est. Nec
 ista tibi oratione blandiaris, Quid alij gerant, nihil ad
 me attinet, mei unius mihi cura est. Erras tota, ut ait
 Comicus, uia. Permagni uero Iodoce interest, quibus
 cum uictites. Non aliter enim quàm corporis uitia con/
 tagio serpunt, serpunt & animorum morbi. Improbo
 conuictu nihil perniciosius. Esto sanè tu quidem uirtu/
 tis amantissimus, ascisce uero tibi conuictorem perdi/
 tum, quãdo futurum est, ut tu illum ad tuos mores re/
 digas? Ille magis, ut sumus natura in uitia procliues, ti/
 bi sua uenena afflabit, suam tibi adfricabit scabiem, ac
 sui

sui denique similem reddet, apteque tandem conueniet
 id uobis prouerbij, quod uulgo nemo non dicitur:
 Concoloribus plumis aues unã uolitant. At quis me
 adiget, inquis, ut cum homine scelerato & perduto ui-
 ctitem? Rogas? Ista ætas, negotiorum tuorum neces-
 sitas quædam, præterea pudor illiberalis quidem ille,
 sed certe generosis ferè animis insitus, postremo soda-
 lium improbitas. Ad computationē uocatus, ne quid
 obscenius dicam, si aut negocia excuses, aut ualetudi-
 nem, ne iurato quidē creditur, parculus aut sordidus
 uideberis. Quid facias? Tu sanè quo notam tam insi-
 gnem caueas, obtemperas. Vbi in popinam, aut ceno-
 polium uentum est, alterni accubatis iuuenes ac puel-
 læ. Quod honestissimum sit dico, turpiora pudet dice-
 re, cum illos saepe non pudeat facere. Tum bibēdi cer-
 tamen oritur, in quo ut bibacissimus quisque fuerit, ita
 maxime festiuis, bellus, ac nitidus habebit. Hic quid
 non ebrietas designat? Fœcundi calices quod tandem
 non audent nefas? Tum Pithyas multo uidetur for-
 mosior, tum Chremes longe factus hilarior, uere uul-
 go dici fateat: Sine Cerere & Libero friget Venus. Po-
 stea ubi eos epularum satietas cœpit, ad choreas surgi-
 tur. Cuius animus sic cōpositus, sic firmus, sic marmo-
 reus est, quem lasciuui illi motus, agitataque in numerū
 brachia, citharæ cantus, uoces puellares, non corrup-
 pant, non labefactent, non emolliant? Adde quod ea
 saepe

sape carmina sunt, quibus incendi iam frigidus ætuo
 Laomedontiades & Nestoris hernia possent. At ubi
 choraulæ, cithara ex more tacta, quiescendi signū de-
 dit, rusticus habebis, ni eam cuius læuam comple-
 xus saltasti disuauiatu fueris. Cæteri lusus his impu-
 dentiores, atq; ad meram lasciuiam excogitati, à me
 non dicentur, utinam ab illis non agerentur. Quorum
 si tu quicquam recusaueris, si quid grauius, si quid pu-
 dentius agere tentes, inurbanum, illepidum, tristem,
 agrestem, atque à communi hominum sensu abhor-
 rentem dicunt. Id ignominia ut caueas, quam non tur-
 pitudinem admittis? Sic sic dum fugis odio esse, dum
 pudet difficilem uideri, dum pudet non esse impuden-
 tem, ut diuus ait Augustinus, omnem pudorem dedi-
 scis, ac simili scabie infectus, & ipse alios pergis infice-
 re. Sed fac tibi cum nemine esse improbo consuetudi-
 nem, quanquam miror istud ut fiat, solet morbi uirus
 non contactu modo, unde nomen duxere contagia,
 uerum etiam aspectu serpere. Cum spectant oculi læ-
 sos, læduntur & ipsi. Ego quidem iritamentorum qui-
 bus ad turpissima quæque impellimur, oculos multo
 maximam partem puto. Tu igitur Iodoce optime, si
 uitæ tuæ consultum uelis, fac ab ista scabie te quàm
 maxime seiunxeris, atque ad eos conferas, quorum te
 reddat consuetudo emendatiorem.

De felicitate uitæ solitaria. Cap. VIII.

V A N Q V A M itaq; hæc cōmemorasse
 abunde satis esse puto, attamen ne alacer
 modo isthinc exilias, uerum etiam lætus
 ac lubens huc aduoles, id est, non tam se-
 culi mala perosus, quàm nostrarum deliciarum cupi-
 dus, nunc uitæ nostræ commoda paucis commemo-
 rasse haud ab re fuerit, id quod breuius fieri necesse
 erit, tum quod tantū temporis & chartæ & operæ cō-
 memorandis uel strictim seculi malis dedimus, ut his
 narrandis minus supersit quàm rei immēsititas poscit:
 quāquam quis huic rei sermo, aut quod sermoni tem-
 pus, par fuerit, tum quod te iam dudum nostræ loqua-
 citati subirasci suspicor, tum etiā quod eæ res sunt quæ
 facilius sentiantur quàm narrent. Malim igitur te eas
 experimento, q̄ nostro sermone discere, explorare,
 quàm persuaderi. Tu modo fac te ex isto turbido re-
 rum strepitu, ad nos ocyus recipias. Tum demum in-
 telliges quātum absit à uera felicitate, & falsa & fallax
 mundi prosperitas, quanto nostri labores uestris præ-
 stent delicijs. Intelliges, inquam, experrecti more, qui
 dum somniaret, ea simulachra quæ dormienti illude-
 bāt esse uera existimabat, gaudebat, trepidabat, æstu-
 abat, & mille motabatur affectibus, sed simul atq; so-
 mno soluitur, se uanis imaginibus illusum comperit,
 ridetq; ipse sua insomnia. Ita tu ubi instituti nostri fe-

X licitas

licitas comperta erit, tum quoties illa pristinae uitae so-
 mnia animo iam uigilanti subierint, uah inquires, adeo
 ne delirasse me unquam, ut haec atque illae nugae me de-
 lectauerint? Ita ne rapuisse animum inanium bonorum
 phantasmata, ut uerorum ne cupido quidem ulla subie-
 rit? Nunc igitur Iodoce, ni somnio quae re beatus esse ma-
 uis: si dormis, expergiscere: si dormitas, ne somnus al-
 tior temporibus obrepit, oculos excute: si uero quod
 magis reor, uigilas, ne quando dormientium exempla
 & religionis somnifera quaedam uis, somnum inire sua-
 deat, ex ista Babylone terra insomniorum umbrarum
 que plena euolare, quod potes propera, atque ad nostram
 Hierusalem aduola. Quid respectas? Quid restitas?
 Quid haesitas? Semper, ut apud Lucanum est, nocuit
 differre paratis. Rurpe age moras omneis, neque enim
 aut leue, aut ludicrum negotium uertitur. Animae res
 agitur, digna plane ob quam uel amatissima deferas,
 & durissima ultrò subeas. Nam si peritus quisquam me
 dedi artifex, capitali morbo laboranti diceret, sine pau-
 lisper, iam faxo pristina ualitudine gaudeas, cedò, quos
 non lubenti animo ferres cruciatus: si neris corporis me
 bra ferro rigido secari, si neris excidi, ignibus aduri,
 alijsque mille tormentis affici, ipsa propemodum mor-
 te crudelioribus, modo mortem effugeres, imò ut huic
 uitae miserae paululum quiddam temporis accederet.
 Et quid per deum immortalem, ullam ne res molesta tui
 debetur.

debitur, quam mortis tum animæ, tū perpetuæ defugiendæ gratia subeas? Si hoc loco tibi res essent, ut alterutra esset accipienda conditio, aut sine istud extinguere corpus, ut sempiterno æuo uiuat anima, aut corporis uitā animæ morte paciscere, credo nihil hæsitares, nisi quouis phrenetico peius desiperes, quin animi perpetuam uitam, corporis breuissima duceres potiorē. Vis ne igitur Iodoce suauissime, & beate, & perpetuo uiuere? Mirū ni uelis. Quis enim nolit? At quo, inquis, pacto isthuc assequi licet? Vide age quantam rem, quantum labore mercari fas sit. Nō tibi Dedaleis pēnis tentandus æther, non uasta trañcienda æquora, non Herculei subeundi labores, nō ignibus insiliendum, nemo te adigit, ut membra tua lanies, aut mortem tibi consciscas deniq; quanquam quis priscos martyres insuisse dicat, qui huius felicitatis spe adducti, nullos cruciatus, ne mortem quidem ipsam duram iudicauerunt? Vide obsecro, quàm sit profusa in nos domini nostri munificētia, at contrā quàm mollia iussa. Perpetuam felicitatem, mortem æternam commeritis pollicetur. Quid hac pollicitatione liberalius, qd certius? At nūc quid te iubet facere? Nihil, nisi ut tu te interim tantumuneris capacem præstare studeas. Quo istud pacto fiat rogas? Is nondū ueræ felicitatis capax est, quē falsa captum detinet. Vis æternū uiuere? Fac bene uiuas. Vis adire paradysum? Relinque seculum, ut sceleratissi-

mum, ita & afflictissimū. Deo iungi cupis? cura ut dia-
 boli nexibus expliceris. Veras amas opes? Falsas abij-
 ce. Veri iuuant honores? Falsos ambire desine. Quid
 plura? Verā beatitudinē amas? Istas dulces erumnas,
 imò erūnosas dulcedines fac reliqueris. Quid his præ-
 ceptis mollius, quorū obseruationi cum uera felicitas
 merces debeat, ipsum tamen obseruare, est cœpisse
 felicem esse? Tanquam iubeat, desinite miseri esse, ut
 beati sitis: desinite seruire, ut libertate gaudeatis. Et ò
 nimium dissimilem diaboli ac dei seruitutem, ò diuer-
 sam militiam. Ille enim ubi miseros falsa quadam de-
 lectatiuncula inescarit, papè in quos horrores, in quas
 turpitudines, in quas miserias cōijcit, ac postremo ubi
 fatis ludibrio habuit, iugulat. Hic per breues atq; exi-
 guas molestias, quas ipsas nostra, nō rerum culpa pa-
 timur, ad incredibilem iucūditatem inducit, ac postre-
 mo cœlo beat. Illius in auctoratio subdola, militia acer-
 ba, stipendium, quod, scriptura teste, mors est, acerbis-
 simum. Huius obligatio fidelis, militia quanto diutur-
 nior, tanto suauior, stipēdium suauissimum, quod est
 beata immortalitas. Illis uita misera, mors miserior,
 post eam uita miserrima. His uita felix, mors felicior,
 quam uita cōsequitur felicissima. Et quis sub hoc tam
 leui, tā liberali imperatore non quàm lubentissime uel
 gratis meruerit, q̄ tam dulces imperat labores? Quod
 si mihi parū habes fidei, ipsum qui fallere nescit, quid
 enim:

*A premijs in
 hac uita.*

enim mentiatur ueritas, hortantem audi: Tollite iugū
 meum super uos, & inuenietis requiem animabus ue-
 stris. Iugum enim meum suaue est, & onus meū leue.
 Quid tandem gaudiorum futurum rere iam parta ui-
 ctoria, in cœlis sempiternum triumphum celeberrima
 cum pompa agētibus, cum sic delectet militiae labor?
 Qua nos uoluptate afficiet felix illa libertas, quibus
 suaue est uel iugum? Sed fore suspicor, quibus miracu-
 lo futurum sit quod diximus, nimirū de illorū grege
 hominum, qui pecudum simillimi, omnem felicitatē
 aut palati, aut uentris uoluptate metiuntur, n̄ ægre ad-
 duci poterunt, ut credant labores in quibus monacho-
 rum uita uersatur, non modo molestos ac tristes non
 esse, sed hilares etiam ac iucūdos. Verū n̄s quando ne-
 ueritas quidē ipsa ueri facit fidem, iubeo ipsos explo-
 rare, periculum facere. Moriar si quid fefellerō, modo
 ne ab ipsorum parte peccatum fuerit, qui non ut oportuit
 tentauerint. Quod si experiri piget, certe expertis
 fidem habeant. Ego quidē iurare ausim, nihil hic non
 esse uoluptatis plenum. Pauperie nostra nihil locuple-
 tius, seruitute nihil liberius, labore nihil quietius, in-
 dia satura, angustiae spaciosissima, mœror iucundissi-
 mus, amaritudo perquam suaui, uigiliae somno quo-
 uis gratiores. Verum hæc ne iuranti quidem credide-
 rint, imò me tam contraria iungentem nihilo iudica-
 bunt saniozem eo, qui noctem lucidam, diem obscurū.

aut ignem frigidum, aquā calidam cōtendat asserere. Verum quid facias pecudibus istis, qui rationis expertes, solis corporis sensibus sapiunt? Age, mos gerūdus est illorū tarditati. Aliquo sensibus familiari argumēto adducendi sunt, ut ex notissimis parum nota conijciant. Rus eos ducamus, aut certe si id molestum est, portus propior est ubi nautarū unumquemlibet accitum sic percontemur, Heus tu bone uir, num tibi molestus est labor ille nauticus? Imò, inquiet, dulcis. Quis sic? Nam quæstus iste uel omnium plurima ac maxima uidetur habere incommoda. Verū. At contrā, plurimæ res sunt, quæ me fatigari non sinant. Quæ? Primum dulce lucrum quid non dulce faciat? Nihil mari locupletius. Multi hodie uiuunt, quos ex pauperrimis ditissimos una nauigatio fecit. Quid si idem mihi eueniat? Deinde assuetudo ipsa bona me molestiæ parte leuat, quæ profecto tantum in rebus habet momenti, ut nihil factu sit tam acerbum, quin sæpe factitatum aut dulce, aut certe leue fiat. Postremo sunt quibus ita laborē mitigamus, aut potius fallimus, ut ne animaduertamus quidē, cantus, sermones, lusus, facetiæ, atque eius generis alia mille. Audistis, ut arbitror, satis dilucide. Nunc si singulas officinas lustremus, credo singulos aut eadē, aut eiusmodi respōsuros. Quid igitur? si operarijs istis lucelli uilissimi incerta spe summus dulcescit labor, quid ni idem in nobis efficiat sempiternæ felicitatis

Collatio exēpli.

felicitationis expectatio certissima: Si apud illos tantum
ualet assuefactio, quid causæ est, cur non idem apud
nos possit? Si illis sunt quibus incommoditates suas
leniant, nobis certe sunt multo & plura, & potiora.

Libertatem summam esse, non in mundo,

sed in secessu. Cap. IX.

UAE quidem, ne perturbate diutius ac si
ne ordine feratur oratio, in tribus potissi-
mum mihi cōstare uidentur, libertate, tran-
quillitate, ac uoluptate. At libertatis, ut de

*Tria bona uē
te monasticæ*

hac primo loco differamus, natura cupientissimi su-
mus omnes, seruitutem nemo non horret, adeo ut ple-
rique eius odio mortem sibi cōsciuerint, libertatem ui-
ta iudicātes potiolem, mortē seruitute. Quare si adeo
libertate delectantur homines, ut emendam tanti fal-
sam putent, nostrum uitæ institutum amplecti atque
expetere debent, utpote quod & summam, & uerā ha-
beat libertatē. At hic mihi imperitior aliquis dixerit,
si libertas, Cicerone definitore, est potestas uiuendi ut
uelis, quæ uobis sit libertas omnino non intelligo, qui
bus uolucrum more cauea inclusis, nisi Abbatris iussu
tentare licet nihil, non edere, non loqui, non dormire,
non uigilare, non ire, non redire, non uel hiscere. Hocci-
ne tandē est liberos uiuere? Non Hercle magis, quàm
liberi sunt equi & asini, qui frenis ac stimulis quocūq;
lubitum est sessori circumaguntur. Sed istud facile sol-
uitur.

Confutatio.

uitur. Nam nihil nobis quod non liceat libet, licet igitur
 quicquid libet. Verū de nostra libertate posterius. In-
 terim sine te uicissim perconter, qua tandem fronte tu
 tibi libertatem uindicas, cui tot sunt domini, quot uix
 uno die pernumereres? Principio tibi secularibus, ut uo-
 cant, necessitatibus seruiendum est, quibus quisquis se
 mel manus dederit, ita illum irretire nexibus, tantis cō-
 plecti catenis solent, ut quocunq; uocarint, sequendū
 sit. Quid si & uxorem habeas, imō habearis? Est enim
 res reciproca cōiugium. En tibi alteræ compedes. Ac-
 cessit molesta sanē seruitus, atq; ex qua haud facile te
 expedias. Quid si etiam sceleratus sis? per deū immor-
 talem, in quam duram seruitutem te asseruisti, iam ti-
 bi quot uitia sunt, tot dominis parēdum est, & quidē
 teterrimis, improbissimis, sæuissimis. Quis enim eū li-
 berum censuerit, qui libidini suæ nihil temperare po-
 tis est, sed quiduis, etiā turpissima, ut semper, ac durissi-
 ma, ut sæpe, imperanti obtemperat? Somnos poscunt
 oculi, libet dormire. At contrā, ne facias, uetat imperio
 sa admodum hera libido, iubet noctu insanire, cursita-
 re, amicam inuisere, in olenti fornice inter prostibulas
 noctem insomnem ducere. Illic scorto putidissimo in-
 seruiendum est, iubet, parendum: uetat, æque parēdū
 eiicit, abeundum: reuocat, redeundum. An nō tibi ista
 seruitus & quidem maxime pudenda uidetur? Quæ
 uero hominī cupido libertas? Libet domi uiuere, sic
 iussit

*Varia seruitu-
tis genera.*

Vxor.

Libido.

iussit inertia. Nū continuo licet? Licet, siquidem isthuc
 finet domina cupiditas. Siccine, inquit, agis ignaue?
 Cessas? Non uides quantum lucri facturus sis, si iam
 merces in Angliā deportaris? Age, accingere, nauigan
 dū est, en tibi uenti secundi. Tu certe ut heræ iussa per
 agas, uel totas hyemes terra mariq; cursitas, tempesta
 tum, coniugis, natorum, uitæ postremo securus. Hocci
 ne est tandem liberū uiuere? Itidem de singulis uitij
 probandi ratio sumi potest. Verum iam dudum ocio
 sam esse loquacitatem meam sentio, ad cætera uenien
 dū, sed si prius generatim docuerimus, qui sceleratus
 sit liberum esse neminem. Nunquam ne turpitudinis
 tuæ pudet pigetq;? Et sæpenumero credo. Quis enim
 usque adeo perditus est, qui nunquam in se redeat, per
 specta q; fœditate sua, uel supplicij metu, uel uirtutis
 amore mutari cupiat? Ita est inquires. Quin pugno ali
 quoties à perditis moribus recedere, sed iam abire pa
 rantem, nescio qua uiolentia, peccandi consuetudo re
 moratur, ac uel inuitum ad pristina studia redigit. Re
 cte uero narras. Quid? Sentis ne igitur te captum esse
 miser? Tandem ne intelligis, te seruum esse uitij? Vbi
 senserint te à se desciscere parantem, iam fugam medi
 tari, manus tibi iniiciunt, atq; uti seruum compedibus
 uinctū pistrino, ut ita dixerim, dedunt. I nūc demens,
 & libertatem tuam nobis iactita, cui seculo, cui cōiugi,
 cui fortunæ, libidini, cupiditati, ambitioni, cui denique
 Y diabolō

*Consuetudo
 uitiorum.*

In Adelphis.

Alexander
Hegius.

diabolo ipsi seruiendum est, adeo ut iam cum Syro illo Terentiano merito dixeris, nisi quod ille fiste, tu ex animo, scire cupio quot mihi sint domini. Porro ut sci te noster scripsit Hegius: Seruire multis sortis est miserimæ. Quid ego nunc tibi nostram libertatem commemorem? An non singularis libertatis uideatur extra fortunæ, si qua est, ditionem uiuere, eam neque acerbam metuere, neque optare secundam? aduersa non frangi, fausta nihilo fieri insolentior? Audemus illi cum Democrito mandare laqueum, ut apud luuenalem est, mediumque unguem ostendere. Nihil illi in nos iuris est. Rerum cupiditatem unam cum rebus ipsis abiecitimus, imò deo scenerauimus. Quid si uitam adimat? Nobis quidem præter turpitudinem nihil acerbum accidere posse persuasum est. Mors uero istis metuenda est, qui uiuere turpiter. Bonis certe non modo non metuenda, uerum etiam optanda est, utpote quæ eos hinc in feliciorum uitam abducat. Præterea ferream illam, imò adamantinam secularium negotiorum catenam abrupimus, ac molestissima sarcina leuati cælo ferentes animum, quicquid humi geritur nihil nostra inter esse iudicamus. Qua re quid potest esse liberius? Postremo durissimum illud Pharaonis teterrimi iugum, deo opitulante excussimus, improbissimis dominis, ut tuis dico, parere desuimus, non ita quidem, ut nihil unquam peccemus, quod haud scio an nemini mortali in uita

in uita contigerit: sed ut miles is plurimum sibi laudis
 uictorisq; nomē è certamine merito suo ferre potest,
 qui confertis cominus dextris gnauiter dimicans, non
 sine uulneribus quidem suis, sed tamen hostem aut ca-
 pit, aut iugulat: cōtrā uero uictus iudicaretur, si etiam
 citra uulnera, & salua cute se capi, atque in seruitutem
 abduci pateretur: ita nobis, si quando euenierit, quod,
 ut dixi, ab homine præstari ferè nequit, quid nostra re-
 fert, si non nihil labamur, certe uincimus, certe liberta-
 tem, certe uitam tutamur. Quid quod ij qui in prælio
 fortiter egerint, resecto pectore etiam cicatrices suas
 ostētare solent, aut spiculis, ita ut forte excepta sunt in
 corpore relictis, in castra seu in urbem spectandi redi-
 re, id decorum maxime arbitrātes, si pro patriæ, suaq;
 salute tuenda quàm maxima uulnera excepisse intelli-
 gantur? Præstat profecto seminecem ac uictorem in
 castra referri, quàm incolumem, si quidem id detur, q̄
 hosti dedititium uiuere. Quisquis autem uitij se dedi-
 dit, hosti dedititius uiuit. At quali hosti? Quo nemo
 sit turpior, nemo immanior, nemo capitalior, qui no-
 stræ mortis quàm suæ uitæ sit auidior. Et quid possit
 esse homini magis pudendum, aut quid hominis di-
 gnitate indignius, quàm diabolum tam fœdum ferre
 dominum, eo contempto cui & se & sua omnia de-
 bet? Præsertim cum huic seruire summa sit libertas,
 atque adeo sola. Quare si quem seruilis illius libertatis

Conclusio.

Y 2 iam

iam tædium cœpit, huiusque liberrimæ seruitutis desiderium, hic hic quærendam nouerit. Nam cum illi seruire una sit libertas, ut diximus, id autem ita ut in secessu nusquam licet, nusquam tanta libertas.

Solitarios duplici tranquillitate
gaudere. Cap. x.

Solitudinis
laus.

Tranquillitatem uero quis digne commemorarit? Non hic inquietus ille mûdi fragor obstrepit, quid enim isthic non plenu fremitus, plenum tumultus? Hic lachrymat, ille ridet: hic queritur, ille litigat: hic salutatur, ille nunciatur: alius uocatur, alius reuocatur: itur, reditur: clamatur, discurretur: quocunq; aspexeris, quoquo te uerteris, quietum nihil, nihil non clamosum offendes, ita ut in turbulentissimo aliquo freto uersari possis uideri. Et quando inter ista liceat animum componere? Quis in tam uaria rerum facie possit secum constare, secum uere? Quid in turbine isto diuinus hominis animus possit se dignu aut cogitare, aut agere? Aut qui fiat ut sponsum suum fores pectoris pulsantem sentiat, alloquentis uocem audias anima, iam facta perpetuo atque immodico fremitu surdastra? Profecto non in urbe, sed in monte; non in curia, sed in spelunca: non in petras conterente turbine, non in commotione, non deniq; in igne, sed in auræ tenuis leni sibilo Helias dominum sensit adesse. Quod si sacras historias euolueres, te uacuet.

re uacat, uidere fuerit maxima quæque diuinarum rerum miracula, nõ in turba gesta esse, sed in recessibus. Vbi enim Mosis arcanum illud rubi flamma innocua flagrantis portentum exhibitum legis? Num in Ægyptijs urbibus? Minime. Nam tum illinc tyranni metu profugerat, uerum ad montem dei penetrata prius uatissima atq; altissima sylua. Neq; fumantia tecta, sed deserta uirentia incolentibus manna depluit. Vbi uero diuina illa ferēdæ legis pompa acta est, cum è densissima caligine fulminibus subinde celeri flāma emicantibus, mugiente tonitru cœlestes buccinæ horrendum interstreperēt? Nempe in Synai montis uertice uulgo procul absistere iusso. Et olim prophetarum filios prophetas utiq; futuros tectorum odio Iordanis ripas habitasse accepimus. Ioannes homine maior, ut pote angelus domini uocatus, ubi quæso cœlestem ac purissimam uitā exegit? Vbi diuina arcana edoctus est, ut dissimulatum homine deum, digito monstrare non dubitauerit? Profecto non in patrijs ædibus, sed in eremo. Quid quod & dominū ipsum Iesum, quasi turbarum fastidio secessus sæpenumero captasse uideamus? In montibus quoties docuisse legitur? In desertis item, in littoribus quoque quoties quàm admiranda gessisse, in curandis morbis, in corrigendis cum corporum, tum animorum uitijs, in exturbandis teter timis spiritibus, in explendis cōiuijs tam multis, tam

paucis epulis. Ieiunaturus ab hominum cōspectibus desertis locis abdidit sese. In mōte gratissima illa uisio tribus apostolis exhibita est. Crepusculo eius noctis qua capi se passus est Christus, orandi gratia in hortulos secessit. Ipse est qui nos quoq; oraturos, in cubiculi secretis abdi iubet. Deniq; extra mœnia, haud temere certe, sed consulto, occisus est, ita ut facile conijcias illum fugitasse tumultus, odisse clamosa Theatra, non amasse strepitia fora, non celebritate ac frequentia delectatum, sed solitudine gauisum, amicam illi fuisse tranquillitatem. Quid nunc humana ac leuiora commemorem? Pythagoram in Idæo antro multa arcana edoctum ferunt. Plato academiam suam philosophiæ colendæ multo Athenis iudicauit commodiorem. Poëtæ ipsi, nescio quas rupes ac lucos sibi finxerunt, in quibus uersarentur, quoties eos diuinus illeror corripuisset, hoc significantes, eum qui aliquod egregium ac uenustum carmen condere cupiat, à turba semotum esse oportere. Postremo, ut ad uulgus ueniamus, uideamus fabros aurifices, pictores, cæterosq; artifices quorum opificium aliquid singularis habet industriæ, cum quiddam exactius atque accuratius efficere cupiant, aliquò fugere, ubi strepitus hominum ac frequentia laborantes non interturbet. Ex quibus omnibus liquido intelligi licet turbam arduum quippiam molientibus uehementer officere, tranquillitatem

quillitatem summis gerēdis rebus esse opportunam. Quid autem potest esse magis arduum ac serium eo negotio, quod ad animæ salutem, ac beate uiuendum spectet? Id igitur in mundo haud commode cura ueris. Quis enim isthic tranquillitati locus? At hic contra mi lodoce omnia late silent, foris, intus, utrobiq; summa rebus pax est. Illam quidem gratissimus ipse loci recessus parit, hæc uero ab optima atque integerrima mente proficiscitur. Ita autem alterius opem utraque poscit, ut si alterutram detraxeris, neutram reliquisse uidearis. Nam & externa illa quies internam fouet, alit, tutatur: at illa uicissim, nisi hæc accesserit, molesta, ociosa, imò perniciosa fuerit. Eum enim, qui acerbo atque turbato sit animo, Poëta solum esse prohibet: Quicquid agis, loca sola nocent, loca sola caueto. Quò fugis? in turba tutior esse potes. Nec præterire queo, tametsi iam properandum mihi sentio, percommode enim incidit, nobilem illam Cratetis philosophi exhortationem, qui ut forte adulescentulum quendam ultro citròque commeantem animaduertisset solum secum nescio quid fixius meditantem, rogabat quid illic rerum ageret. Mecum, ait ille, loquor. At caue, inquit Crates, ne cum homine improbo loquaris. Et faretæ & breuiter uterque. Est igitur laudanda solitudo, sed in homine laudato, contra sceleratis nihil perniciosius. Tum enim acerba cogitant, tum immanissi
ma

ma flagitia cōcipiunt, tum & sibi & alijs saxa consilia
 tractant. Quid tandem miseros ad accelerandam sibi
 necem impelleret, nisi commoditate sua inuitet solitu-
 do? Quis unquam aut uenena bibit, aut laqueo iugu-
 lum fregit, aut ense pectus defodit, aut sese præcipi-
 tem dedit, nisi solus? Quorsum igitur, inquis, laudas
 mihi tantopere solitudinem rem tam pestiferam? Hic
 nihil commodius respondero, quàm Cratetis modo
 commemoratam sententiam. Tu cum tecum uiuis, ca-
 ue cum homine improbo uiuas, iam nihil erit quod
 solitudinem metuas. Ita à turba, ut multo amplius à
 uitijs recedas. Ita sileant circum te loca, ut non fre-
 mant pectora. Quanquam hoc uerbofo sermone nō
 tibi Timoniam illam solitudinem commendare stu-
 dium, uolo enim te non ex uniuerso hominum genere,
 ut fecit ille, sed è turba migrare. Verum de externa
 quiete satis. Iam de interna paucis agendum est, quæ
 uti in mente est, ita non nisi à mente proficiscitur, sed
 bona, sed nullius sibi flagitijs conscia. Tanta enim uir-
 tutis uis est, ut cuius in animo confederit, cum incredi-
 bili pace quadam tranquillet ac leniat, omniq; anxie-
 tate, horrore, metu, ac perturbatione liberet. Quæ res
 quanti sit, tum rectius intelliges, si inspicias quas an-
 gustias, quos tumultus sceleratus animus ferat. Nam
 qui fur aut peculator, aut scortator, aut proditor, aut
 stuprator, aut adulter, aut alioqui flagitiosus sit, scelerum
lerum

Ierum conscientia premente, in perpetua anxietate ac
 formidine uersatur. Occursant dormienti, occursant
 uigilanti tanquam furia quædam horribiles illæ sce-
 lerum facies. Ad omnia pallefcit, exanimatur, metuit,
 cum omnia, tum hæc in primis, suspicionem, sermo-
 nes, infamiam, iudicium, supplicium. Verum fac con-
 temnere, aut certe fallere hominum conscientiam, fac
 item deum immortalem non uereri, num quando fie-
 ri poterit, ut suam ipsius conscientiam effugiat? Ni-
 hil profecto minus. Quoquo enim rerum se uerterit,
 quocunq; locorum profugerit, dira illa pectoris tor-
 menta non deserunt fugientem, imminet, agitant,
 territant, non epulas, non lucem, non uitam sinunt
 esse iucundam, ipsam postremo quietem, irrequietam
 efficiunt. Hinc plerunq; corporis macies, hinc uultus
 truculentia, hinc oculorum fœditas, hinc cuiusuis rei
 metus, quo ipsi sese prodere solent. Quod pulchre &
 iuste ab æquissimo rerum iudice comparatum est, ne
 nulli omnino impune nocentem esse liceat. Nam ma-
 leficia fœda quædam suspicio continuo consequi so-
 let. Primum ea abunde nocentem ulciscitur. Deinde
 sermones atque infamia, quæ profecto tantum ma-
 lum à plerisque iudicata sunt, ut è uita migrare, quàm
 his obnoxij uiuere maluerint. Verum multi eò ma-
 litia euasere, ut ista facile contemnant. Quin esto iu-
 xta uulgi sermonem, quantum eis malitia, tantum sit

& fortunæ, ut ipsis neque postulator quisquam, neque
 iudex exhibeat negocium, erit tamen aliquando qui
 inexorabili seueritate supplicium sumat. At ista pro-
 cul absunt, inquirunt, quasi uero certi sint, uel unam se-
 horulam uicturos. Verum ut hoc eis concedamus, cer-
 te iam nunc præsens intra ipsos supplicium est male-
 ficiorum conscientia, quæ tam acerba est, ut nullum
 facinus tantam adferre uoluptatem possit, quæ his
 cruciatibus emenda sit. Quis enim unquam satis æstiu-
 mauerit quàm dirus sit ille pectoris motus, cum sedi-
 tione quadam acerrima ipse à sese dissidet animus, ac
 quibusdam partibus suis aliò nitentibus concutitur,
 discerpitur, discinditur, accusante memoriâ, iudicante
 ratione, puniente conscientia, aliò ratione, aliò natu-
 ra, aliò uocante peccati libidine. Vnde perpetui stimu-
 li, perpetuæ rixæ, bellum perpetuum. Quapropter
 non absurde ecclesiastici quidam sensisse iudicandi
 sunt, qui conscientia remorsum, qui malos ad inferos
 euntes consequitur, eorum suppliciorum quæ illic inue-
 niunt non minimam partem iudicauerunt. Iuuenalis
 igitur præclare illa ut omnia. Cur tamen hos tu,
 Euasisse putes, quos dira conscia facti
 Mens habet attonitos, & surdo uerbere cædit
 Occultum quatiens animo tortore flagellum?
 Pœna autem uehemens, & multo sæuior illis,
 Quas & Cedicius grauis inuenit & Rhadamanthus.
 Nocte

Nocte dieq̄ suum gestare in pectore testem.

Et post pauca, Cedò si conata peregit.

Perpetua anxietas, nec mensæ tempore cessat,

Faucibus, ut morbo siccis, interq̄ molares

Difficili crescente cibo.

Et cætera item uerissime atq̄ pulcherrime. Possent eadem hæc, ut ratione atque autoritate probata sunt, ita mille doceri exemplis: at nos, ne singula prosequamur, tribus cõtenti erimus, quorum primum ex fabulis, alterum ex Romanis historijs, postremum ex sacris literis petemus. Quid enim aliud sibi uult, quod Orestes simul atq̄ matrẽ trucidasset, ab ultricibus diris, quas uulgatius furias appellant, correptus fingitur, itaq̄ ab his exagitatus, ut quocunq̄ fugisset, eas aduersas sibiq̄ faces intentantes offenderet, quàm eũ qui aliquod flagitium admiserit, ita cõscientiæ stimulis torqueri agitariq̄, ut phrenesi quadam laborare uideri possit? Multa quidem scite à Poëtis excogitata sunt, at hoc mea sententia nihil aptius. Quare me huius fabulæ commemoratæ nondum pœnitet. Et quid Lucij Syllæ exemplo euidentius? Fuit huic uiro, ut legimus, inexpleta crudelitas, ita ut miserabile dictu sit, quot aut proscripserit, aut cædi iusserit, cæteris item sceleribus non segnus ornatus. Verum de hoc tyranno, quod nemo alius poterat, ipsa hominis malitia supplicium sumpsit. Maleficiorum enim suorum con-

Z 2 Scientia

scientia ita excruciatuſ eſt, ut nullo ingenio, nulla me-
 dicorum ope ſomnum amiſſum reuocare potuerit,
 tandēque morbo ſœdiſſimo, quem pedicularem uo-
 cant, perierit. Reſtat Chaim ille, antiquiſſimum qui-
 dem, at ea re nihilo obſcurius huius rei exemplum. Is
 fratrem inuidia permotus trucidaffe legitur, neque id
 impune. Continuo ſupplicium conſecutum eſt, uari-
 um quidem, at nullum inclementius, nullum capitali-
 uſ quā conſcientiæ, ea in ſcleris autorem multo ſer-
 uerius quā conditor ipſe animaduertit. Obiurgat
 bat ille, imò potius expoſtulabat, ut pœnitentiam ſi-
 mul & conſeſſionem eliceret: at miſer ille maius pecca-
 tum ſuum exiſtimabat, quā cui ignoſceretur. Vi-
 tam illi donarat deus, at ipſe ſe uita iudicabat indi-
 gnum. Quā dirum carnificem in illius pectore ſer-
 uiſſe credimus? Quid illi dulce in uita accidere potuiſ-
 ſe putes, qui ſibi ipſi inſenſus, ſui deſperans, ſibi ipſe
 moleſtuſ uitam credebat acerbam? In conſpectu ho-
 minum prodire uerebatur, quippe qui omnes ſibi tar-
 tes fingeret qualis ipſe ſibi erat. Vides Iodoce mi, quæ
 tormenta, quas labeſ, quos ſtimulos, quos tumultus,
 quos æſtuſ ſcleratuſ animuſ ferat? Nunc tute collige
 quā plena ocij, pacis, uoluptatiſ reſ ſit, nil conſcire ſi-
 bi, nulla palleſcere culpa. Quid eſt quod pectus ita
 præparatum atque compoſitum permouere poſſit?
 Quid eſt, quod iure metuat? Num homineſ? Verum:
 nona

non terretur inimico homine, qui amico nititur deo.
 Num calamitates? At eas etiam lucri loco deputat.
 An uero mortem, quam etiam ultro optat? Postre-
 mo an deum ipsum? Ne ipsum quidem, utpote cui se
 & charum, & curæ esse confidit. Quid hac re potest co-
 gitari pacatius, quid securius, quid felicius? Sentiri ut-
 cunque Iodoce potest, narrari planè nequit. Num ista
 tibi leuis uidetur causa, cur ad nos aduoles? At forte
 ipsum ad quod te aduoco, iam isthic beatus habes.
 Sic equidem confido. Sed eo magis tibi isthinc euo-
 landam censeo. Habebis enim hic & multo cumula-
 tius, & longe tutius. Quid tibi adeo liberum est inter
 latrones charum portare thesaurum? Hic si quid ha-
 bes, augebitur: isthic æternus metus est, ne amittas: hic
 interna illa pax maxima, externa nisi hic nusquam;
 isthic nulla, illa si qua est, & rara est, & parum tuta,
 propterea quod cœnobîa ex malis bonos, ex bonis
 meliores efficiant: mundus contrà, ex bonis scelera-
 tos, ex sceleratis sceleriores reddere consuevit.

Cap. XI.

VERVM de trāquillitate paucioribus qui
 dem quàm res postularet, pluribus tamē
 quàm institueram egisse me uideo, nunc
 de uoluptate, quod unum restat, quàm
 breuissime poterimus, exponemus. Ea profecto una
 est, quæ omnes homines tam sibi pertinaciter deditos
 Z. 3. habet.

*De uoluptate
 uitæ solitariæ*

habet, ut ab ea nullis malis deterri, nulla ratione
 auelli possint. Et illud fortasse non absurde Epicurus,
 errare quidem mortales in iudicandis uoluptatibus,
 omnibus tamen uno animo alijs quidem atq; alijs mo-
 dis eas expetere. Proinde seculares, quos uocāt, ea uel
 maxime causa nostrae uitae institutū fugere atq; odisse
 solent, quod triste putent esse, horridum, inhumanū,
 atque alienum ab omni uoluptate. At nos, ne eos iste
 deterreat error, longe secus esse demonstrabimus, tan-
 tumq; abesse, ut uita nostra uoluptate uacet, ut auisim
 omnes Sardanapalos ad eam tanquam quendam de-
 litiarum paradysum inuitare. In monasterijs uoluptas
 inquis? Delphinum syluis appingis, fluctibus aprum.
 Imo uero mi Iodoce, tota uitae nostrae ratio Epicu-
 rea est. Quid isthuc inquis? Audies: Negat Epicurus
 eas admittendas esse uoluptates, quas maiores mole-
 stiae consequantur. Et nos quidem non scortamur, nō
 mœchamur, nō Asotorum more nos ingurgitamus,
 sobrijs orientem, sobrijs occidentē solem uidemus, quo-
 rum utrunq; uidisse illos negāt. Hæc enim omnia nū-
 quam ita se habent, quin plus adferant molestiae q̄
 oblectamenti. Sed neq; ditari, neq; clari aliquo magi-
 stratu effici aut possumus, aut cupimus. Ne in his qui-
 dem ab Epicuri magisterio desciscimus. Nam cū parū
 habeant uoluptatis, molestiae plurimum, sapimus qui
 exiguum commodum maximo incommodo mercari
 nolimus.

nolimus. Præterea docet nonnunquam adeundos esse dolores, maiorum dolorum effugiendorum gratia, item sæpe omittendas esse uoluptates, ut maiores assequamur. Quid nos? Vigilias, ieiunia, solitudinem, silentium, cæteraque eius generis perferimus, ne maiores dolores ferendi nobis sint. Non potamus uncti, non choreas ducimus, non cursitamus quocumque fert libido, non cæteris ineptis indulgemus, at utinam uideas, quanto cum foenore istis careamus. Tu nos uoluptatem amisisse credebas? Commutauimus, non amisimus, atque ita quidem, ut pro paucis ac paruis plurimas ac maximas receperimus. Iam dudum nitidos istos ac molliculos arrectis esse auribus arbitror, ut qui me nouum aliquod parandæ uoluptatis artificium docere sperent. Docebo equidem, sed eos interim à foedissimis istis illecebris, quæ nobis cum pecudibus communes sunt, animam transferre uolo. Pecudes esse desinant, intelligantque in homine sublimius quiddam esse ac diuinius, quo potius quam ad corpus delectatio referenda sit. Nam percora cum in illis sit nihil corpore præstantius, suam quamdam felicitatem uentris ac inguinis expletione non iniuria metiuntur, quorum altero tuentur incolumitatem suam, altero propagant genus suum, iuxta naturam suam modulum. At hominis dignior conditio est, quam ut non alijs rebus ac bruta natum se existimet. Constat enim ille non corpore modo, uerum etiam animo. Corpore

pore quidem excepta figura nihil à brutis absumus,
 anima uero non parum ad diuinam illam atque æter-
 nam naturam accedimus. Corpus terrestre, brutum,
 tardum, mortale, morbidum, caducum, iners, ignobi-
 le. Anima contrà, cœlestis, subtilis, diuina, immortalis,
 perpetua, lucida, generosa. Et quis sic cæcus est, qui nō
 uideat ne conferendum quidem esse cum anima cor-
 pus? Quantum igitur à dignitate animæ abest cor-
 pus, tanto animi uoluptas corporis præstat illecebris.
 Illa enim uti anima, uera, perpetua, fastidij nescia, syn-
 cera, honesta, diuina, salutifera. Hæ contrà falsæ, labi-
 les, fastidij plenæ, plus aloës quàm mellis habètes, scœ-
 dæ, mortiferæ. Fieri autem nequit, ut idem & corporis
 & animi uoluptate gaudeat. Alterutra carendum est.
 Quid hic consultus cōsuleret Epicurus? Nempe ut ob-
 scenas illas corporis illecebras amoueamus, ne impe-
 dimento sint, quo minus præstātiores & dulciores ani-
 mi uoluptates assequamur. Atque hoc quidem, ut di-
 xi, est uoluptates non amisisse, sed scenerasse. Verum
 iam dudum audire te uelle suspicor, quibus hic animi
 pascamur uoluptatibus. Primū eo horribili sordidæ
 conscientiæ cruciatu uacare, Epicuro autore, ne ab eo
 recedamus, uoluptas est uel maxima. Nam illi nō pa-
 rum multū est quod gaudeat, cui nihil est qd doleat.
 Deinde cœlestium atq; immortalium deliciarum cōtem-
 platio, in quas nos uenturos, deo uolente, speramus,
 an non

an nō uoluptaria res est? Quis est tam stupido pectore, qui ubi huius uitæ saturo celestis felicitas in mentē uenerit, nō uel lacrymet præ gaudio? cuius animus sic in cerore deiectus atq; humi depressus est, qui cogitata illa uita nō erigatur, non exhilaretur, non ex hoc corpuscule euolare gestiatur? Quid si etiam gustata? quam quam hæc nondum sapiunt, quibus adhuc mūdus sapit, sacris animis nihil exploratius. Nam quamuis uitæ illius iucūditas futuro æuo seruata, prius percipi nequeat, quā animus ex hoc misero carcere emergens eō reuolet unde profectus est: eius tamen odore quodam sensuq; piæ mētes afflari mihi uidentur, & quasi celestium imbrium rore quodam tingi, ac de illa nunquam defectura luce nescio quid sublustre aspicere. Quæ res, quid habeat uoluptatis, ei cui comperta non sit ne persuaderi quidem potest, expertis non æstimari nedum narrari. Quanquam autem harū deliciarum rara, ut inquit Bernardus, hora & breuis solet esse mora, tantæ certe sunt, ut si quicquid hic mundus usquam habet uoluptatis in unum cōfletur, præ his uile quiddam fastidiendumq; uideatur. Quod si bene gestorum nulla alia essent speranda præmia (quod multo secus est) certe hac una mercede quosuis perferre labores nūquam me pigeret: dignasq; iudicarem, quarum potiundarum gratia cæteras illecebras omnes nō solū cōtemnerem, uerum etiam bellum eis indicerem. Age

Aa igitur

igitur quanti futurā arbitramur illorum gaudiorū copiam, quādo sic odor tenuissimus delectat, sic recreat, sic afficit? Quā uoluptariū erit, diuino illo lumine, quod nisi purgatissimis oculis uideri nequit, perlustari, ita ut ipsi quoq; toti pelliceamus: quum tātum adferat uoluptatis, nebulam (ut ita dixerim) sublucidam idq; raptim suspicere? Hæc meditari res est uoluptatis plenissima. Præterea dulcedo illa qua spiritus ille paracletus, id est cōsolator, candidissima pectora, quoties secretius illabitur, afficit, quoties in thalamo castissimo sponsam sui amore languidam spōsus amplectitur, ac querulam (ut sunt omnes qui misere amāt) blandissima quadam ac amica familiaritate cōsolatur, dulcedo, inquam, illa quid à me commemoretur? Narrent qui norint. Norunt autem & quidem feliciter quibus licuit experiri, ego ad has admitti delicias nondū promeritus sum, aut si quid tenuiter libaui, malo de alijs quā de me ipso dicere. Et si hoc certius, illud tamen modestius. Eos igitur persæpe cū lacrymis fatentes audiui, istas seculi uoluptates, quæ uanis hominibus uicio palati sapiunt, ita sibi uideri insipidas, ut nō solum à rebus ipsis animus, uerum etiam à cōmémoratione aures abhorreant. Nimirum sorduerunt illis glādes, ubi Cereris usus repertus est, fastidire cœperūt falsas delicias, ubi ueras gustarūt. At heu pleriq; mundi cultores ex illo agresti & stolido hominum genere,

porcinis

porcinis istis pabulis ita fauces habent imbutas, ut eis præter suas glandes sapiat nihil: nec planè intelligunt, quæ possit esse uitæ iucūditas, aut cur in uita morandū sit, sublatis glandibus, id est, uentris ac fauciu uoluptate. Proinde quoties fit, ut nos uideāt in his laboribus, ut ipsi existimant, in quibus se ne uiuere quidem posse credunt, hilariores aut etiam corpore habitiores uiuere, quàm ipsi inter suas epulas uiuant, admirari maxime, quàm ipse moperere solent, nec intelligere possunt posteaquæ carnis delectamenta reieciimus, qua ex re ulla præterea uoluptatē capere possimus. Vident adolescentulos teneros, puellas item delicatas, uidēt annos, uident formā, qua indulgētia paulo ante educati sunt meminerunt: altera ex parte si quid hæc uita asperū, si quid triste habet, collocāt, solitudinē, laborem, uigilias, inedias, & id genus cætera. Vident non modo liberū eis esse ab hoc uitæ genere recedere, uerum etiam admirabili quadā parentum atque amicorū improbitate suaderi, moneri, rogari, impelli: illos cōtra multo pertinacius obistere, matrem lacrymantē siccis cōsolari oculis, sororē collastringentem cōtemnere, à charissimis sodalibus, à quibus nuper unū diem abesse durū erat, nūc omni uita tā facile auelli: denique tanta hilaritate supremū ualere dicere, tā alacritate suprema diuidere oscula, ut nemo uel alienus inter hæc lacrymas tenere possit. Libet hic meminisse (quæso ne molestum sit) lacrymabilis illius

cœnæ, quæ Margaretæ uirgini optimæ, mihi fororis
 loco semper dilectæ cum parētibus suis fuit suprema.
 Aderam ipse, & mecum una plurimi, quos filia cō con-
 uenire dederat operam, ut nobis aduocatis patrē exo-
 raret, quod iam sex annos frustra orauerat, ut mona-
 cham fieri sineret. Matris enim iam expugnauerat ani-
 mum, neq; enim alterutrius difficultas ullo uicio acci-
 dit. Sunt enim utriq; ut loco, ut specie apud suos faci-
 le primi, ita ea uirtute, ut (quod felicitati rarum est) ne-
 mo nō amet, nō prædicet: uerū ita in liberos propensi,
 ut tanquam adament sic ament. Cœpimus itaq; urge-
 re patris animū. Quid multa? ille partim pudore, partim
 filia commiseratione, partim nostra improbitate
 uictus annuit. Tum uero uidisses miserabile subito ori
 ri spectaculum. Pater filiam complexus ita inter oscu-
 la lacrymari cœpit, ac si continuo in sepulchro ponen-
 da fuisset. Mater exanimata dolore collabatur. Frater
 adolescens, qui illi erat unicus, ac germana natu gran-
 dior, alter ætatis, alter sexus imbecillitate, ciulatus ad-
 dētes lachrymis, sororē cōmunem utrinq; amplexi, p-
 has, inquit, lachrymas, per si quid potest fraterna ac
 sororia pietas, oramus, ne nos deseras miseros, ne una
 utrosq; perdas. Cæteri amici, alij flere taciti, alij preca-
 ri, alij suadere, alij increpitare, at siccis genis nemo o-
 mniū. Nos porrò q; filia ueneram⁹ aduocati, cū omni-
 um tū patris lamētis ac lachrymis p̄moti, quæ illi uiro
 grauissimo

grauissimo ut puero cadebāt ex oculis, & ipsi lacryma
 ri cœpimus, id quod cū nostro dedecore dicimus. Iam
 propè penitebat tantas turbas concitasse. Quid inter
 hæc ageret uirguncula, sexu, ætate, natura mollis, edu-
 catione delicata? Paulus ipse ualedicturus, fratrum la-
 chrymis se & si non permotum, at motum certe signi-
 ficat, quid inquires facitis flentes, & conturbantes cor
 meum? Verum hæc (tametsi insigni in parentes esset
 pietate) oculis siccis, uultu sereno, patri blandiens ne-
 gat esse causam cur se excruciet, iustius gaudendū esse
 ut qui gnatum non amissurus, sed habiturus sit, quæ
 pro se deum oret. Matris item ægrotum animū ac cæ-
 terorū osculis, precibus, monitis, lenire sedulo studet.
 Frustra, nam perpetuum hoc conuiuium usq; in serā
 noctem singultibus, lachrymis, questibus productū
 est, una hilari Margareta. Hæc itaque quoties uident
 (nam sit nonnunquam ut uideant) ij qui, ut dixi, ferè
 non nisi palato sapiunt, conlachrymant sæpe etiā ipsi,
 admirantur robur animorum iuuenilium, atq; iam
 suæ molliciei suppudet. Verū quid suspiciatur? Num
 censent eos annos, eos uultus, ea corpora, eos animos
 tam facile posse abduci, immo tam auersari seculi uo-
 luptates, nisi reperissent iā potiores? Num ad eos la-
 bores tanta magnanimitate contenderent, ni dulces
 experti essent? Sic est mi Iodoce, sic planè est, dulce est
 expertis, quod etiam acerbum ac durum inexpertis

uideretur. Verum quando hoc istis persuaseris? Vident enim, ut ait Bernardus, cruces nostras, unctiones non uident. Cupio equidē illis mentem meliorē dari, nisi tamen ipsi grato errore libenter insaniūt, quemadmodū Arguius ille apud Flaccū. At tibi (quando ab eo non multum absumus) planē persuadere uolumus. O si optando assequi liceret, ut sicut sub aspectus tuos hęc uenturę sunt litterę, ita in animum tuū animi nostri transfundantur affectus, id est ut tu sic afficiare legens, quomodo ego scribens afficior. Iam hic epistolę finē ponerē, nec in persuadēdo plus sermonis terendū esse iudicārē. At id quādo frustra fortassis optamus, & ad persuadendū nostra nō ualet autoritas, unū in mediū adducā Hieronymum, quē & uita grauē & eruditio fecit insignē. Dic quęro uirorū sanctissime, quid tu in ista horrenti solitudine, immodica cōfectus inedia, uigilijs propē perpetuis maceratus, tātis laboribus attritus, nullā ne habebas uitę iucunditatē? O quoties, inquit, in eremo constitutus, in uasta illa solitudine, quę exusta solis ardoribus horridum monachis pręstat habitaculū, putauī me Romanis interesse delictis. Et ut mihi testis est dominus, post multas lacrymas, post cęlo oculos hęcures, nonnunquā mihi uidebar interesse agminibus angelorū, & lætus gaudēsq; cantabam, post te in odorē unguentorū tuorū curremus. Audisti Iodoce cōfitentē. Liceret quidē & alios citare testes,

testes, uerum aut huic aut nemini credemus. Atq; hæc
 quidē uoluptas omnibus pijs cōmunis est. Est tamen
 præterea quædā uiris eruditus peculiaris, qua fruūtur,
 quoties aut probatissimorū autorū scripta legunt, aut *Studia sacra.*
 ipsi legenda scribūt, aut lecta animo uolunt. Hoc uo/
 luptatis genus tantā habet uarietate, tantam copiā, ut
 nullus omnino fastidio possit esse locus. Quid em̄? Si
 quid ex ipsis fontibus libet, utriusq; testamēti uolumi
 na petuntur. Si ueritas per se honesta eloquētiæ nito
 re honestior facta delectat, ad Hieronymū, Augusti
 num, Ambrosiū, Cyprianū, atq; eiusmodi curritur. Si
 paulo fastidientiori, Christianū Ciceronē audiendi li
 bido est, Lactātius Firmianus in sinū ponitur. Sin ne
 glectior apparatus, ac sobria cœna delectat, Thomæ,
 Alberti, ac similiū libri sumuntur in manus. Quod si a
 ueteribus illis amicis abesse ppetuo nequis, licebit qui
 dem & istos interdū reuifere, ubi ociū erit, at ita, ut ri
 ualē te nō conuictorē exhibeas. Est enim apud istos
 mulier illa barbara, sed uultu honestissimo, quam tu
 raptam ubi capillos unguēsque secueris, ex scorto tibi
 legitimam coniugē facies. Habes igitur arcana ac mul
 ta sacre scripturæ uolumina, habes monumenta pro
 phetarū, apostolorū, interpretū, doctorū: habes phi
 losophorū ac Poetarū scripta, nō ei fugiēda, qui nouit
 inter aconita salubres herbas legere. Quid? Inter hæc
 summo ocio, summa libertate uacuū curis uersari, an

non id est deliciarū paradisum incolere? Quis in tāta
 uarietate fastidio locus? Quid hic non uoluptatis ple-
 num? Quā læto gramine campi uirent, q̄ blanda
 florum uarietate picta nitent gramina, hinc rosas for-
 mose rubētibus, hinc niueis lilij placide candentibus,
 hinc purpureis uiolis arridentibus, hinc fuluis thymis
 suaue spirantibus. Nec desunt formosa nemora co-
 mis luxuriantibus umbrā gratissimam texentia, qua
 meridianos æstus defendamus. Adde arborum ge-
 nus innumerum, fructuum ferax, sapore dulcium, at-
 que (quod pluris est) salubrium. Has iuxta liquidissi-
 mus ille amnis dulci murmure labitur irrigās omnia,
 ille inquam amnis profundissimus, quem superari nō
 posse demirat̄ Propheta. In his amœnissimis roma-
 rijs spaciari, errare, atq; (ut ita dicam) lasciuire quoties
 libet, licet. Quid tale uestræ habent choreæ? quid po-
 pinæ? quid balneæ? Ad hæc te Iodoce, ut hominē &
 eruditū & studiosum uoco. Ad hæc te ut amicissimū
 inuito. An quicquam postea est, quod te istic remora-
 ri, aut hinc deterrere possit? Habes quā mortiferæ,
 quā etiam acerbæ sint mundi illecebræ, quæ (ut ait
 Seneca) ad hoc nos amplexatur, ut strangulent. Opes
 item quā nihil habeāt boni, nihil solidi, audisti. De
 honoribus in quas calamitates hominem præcipit̄,
 satis, ut arbitror, demonstratū est. Præterea de mor-
 tis inexorabili necessitate adiectū est. Postremo, ista
 uita

Epilogus

uita quàm plena discriminis, quibus sit erumnis ob-
 noxia, cōmemorauimus. I nunc & contare utrū in istis
 malis hærere, an ab istis euolare malis. Contra hæc
 nihilominus, qua libertate, qua tranquillitate, qua
 uoluptate, qua spe hic uiuatur accepisti, & nondū etiā
 aduolas? Adhuc hæres, adhuc tecum deliberas, adhuc
 cōtaris Aegypto suas carniū ollas relinquere, ut man-
 na te pascat eremus? At durū est inquis à charissimo/
 rum consuetudine distrahi, amicorū peruincere affe-
 ctus. Eia Iodoce durum uocas, uide ne tu mollis po-
 tius sis. Caue ne pueri ac puellæ, quibus ista res minī-
 me dura uisa est, his tibi uerbis insultent. Tu negas te
 posse, quod nos potuimus? Et quo tibi barba, quo ui-
 ri nomen, quo anni, quo eruditio? Tu uero tibi persua-
 de, ijs amicis nihil esse inimicius, qui salutem tuā aut
 impedire, aut remorari moliuntur. Qui si errore pec-
 cant, aut amore insaniunt, num tu cupis una cum eis
 insanire? Sin cōsulto, atq; prudentes officiunt, qui tan-
 dem amici iudicādi sunt, quū tibi nō optime cupiāt?
 Sed in carne inquis angelū agere, humanis maius est
 uiribus. Postremo non licere hominē suo more uiue-
 re, sed omnia ex aliena sententia, uel potius libidine
 agere, dictu est quàm factu procliuius. Istud quidem
 non abnuo, neq; enim me latet, militiam esse uitā ho-
 minis super terrā. Sed si quid negotij est, id omne pro-
 pemodum in ipso tentanda rei aggressi cōsistit, quē

Bb si strenue

si strenue perreperis, euasisti. Iam olim uulgo dicunt, Is medium opus confecit qui recte coepit. At hic certe, coepisse, propemodum perfecisse est. Sed primi te terrēt aditus. Habeo quo istam tibi trepidationē eximam. Aegre ab seculi uoluptatibus auelleris: aeternas delicias cogita. Nostrum institutum triste ac durum uidetur: perpetuos cruciatus aspice. Nihil te cruciabit, quo perpetuos effugias cruciatus: nihil uoluptuariū erit, quo caelestes uoluptates amittas. Postremo nihil erit arduum, quod sibi uehementer imperarit animus, nihil desperandum quod opitulante Christo moliaris.

CAPVT XII.

IAM dudum uideo te componere sarcinas, induere talaria, quo mox ad nos accurras. Verum ne nimium calidum hoc sit, paucis etiam mihi praemonendus es, ne tibi ueniat usu quod hodie multis uidemus accidere, quos ideo poenitet suscepti instituti nostri, quod in hunc ueluti puteum, unde reditus non est, non descendunt, sed praecipitant sese. Ad Christi professionem nemo cogitur, sed ab hoc nunquam resiliendum, sine quo nulla omnino salutis spes. Ceterum in reliquis uitae institutis, quae pro tempore reperiunt homines, quando tanta est corporum atque animorum uarietas, tanta rerum humanarum omnium mutatio, fortassis non expedit quenquam sic astringi, ut referre pedem non liceat, modo quod muta-

tur

tur, magis faciat ad illius qui mutat salutem. At quando aliter uisum est his, quorum arbitrio gubernatur mundus, hoc circumspectius est aggrediendum negotium, quod semel aggresso liberum non sit mutare quod instituit. Olim monasteria nihil aliud erant, quæ secessus quidam bonorum uirorum, qui uel tædio uoluptatum ac uitiorum, quibus id temporis hoc magis erat contaminata uita mortalium, quod adhuc promissue uiuerent Ethnicum Christianis, uel offensi sæuitia persecutionū, relictis urbibus, in inuios montes se subducebant, angelicā quandā uitam meditantes. Cultu uili, uictu tenui, quem facile quæuis terra suppeditabat, quibus omne tempus aut sacris hymnis, aut sanctæ lectioni, aut cœlestibus colloquijs, aut pijs precibus, aut charitatis officijs, quibus ægroti aut hospites refocillabant, aut innoxijs operis, quibus egentes subleuabant, dabatur. Nec aliud tū erat monachus, quàm pure Christianus. Nec aliud monasterium, quæ grex ultro cōspirans in purissimā Christi doctrinam. Aberat imperiū, ultro præuolabāt oēs, & freno magis erat opus quæ calcaribus. Extremū illis suppliciū erat, amica fraternaq; correptio. Nunc proh dolor pleraq; monasteria medijs mūdi uisceribus admixta sunt, nec aliter extra mūdū sunt, quæ renes extra corp⁹ animātis. In quib⁹ adeo nō uiget disciplina religionis, ut nihil aliud sint, quæ scholæ impietatis, in quib⁹ ne liceat quidē

esse puros & integros. Quibus titulus cultusq; religionis, nihil aliud præstat, q̄ ut impunitius liceat quicquid libet. Et quorum prudentiæ mundus non crederet suas culinas, his creditur, imò proditur ecclesiæ negotium. Est autē & inter ea, in quibus uiget religionis disciplina, nonnihil discriminis. Aliud uitæ institutum alijs atq; alijs magis congruit. Prius igitur teipsum explorares oportet, ut tibi notus, iudicio deligas uitæ rationem non ignotam, & iuxta Pauli doctrinam omnia probes, qd' bonū est tibi, teneas. Bona pars hominū nō ob aliud suscipit religionis professionē, q̄ ut uiuat cōmodius, uentri suo consulens, nō animo. Ita q; quos in mundo frugalitatem & industriam docebat inopia rei familiaris, n̄ in monasterijs ocio luxuicq; indulgent. Quiq; in mundo tenues erant & humiles, in paupertatis professione satraparū ac regū luxum strepitūq; imitantur. Et quibus unica uxore cōtenti ferenda fuerant incommoda matrimonij, nunc gratis ac licenter uoluntantur per omnia stupri genera. Quosq; prius legum publicarū ac magistratuum metus cohercebat à flagitijs, hoc præstat cuculla titulusq; religionis, ut exempti à ditione episcopi ac magistratuum, peccent licentius. Ita ficta paupertatis professione paupertatē effugiunt, ficta castitatis professione libidini suæ consulūt, ficta obedientiæ professione perficiūt, ne cui cogantur obedire. Deniq; sunt quos casus aliquis cōijcit in hoc
uitæ

uitæ genus: aliū quia puella uehemēter ambita potiri nō cōtigerit, aliū quia in tēpestate, morbo, aliōue periculo metu p̄cussus, tale quippiā uouerit. Nōnullos sodalis ante charus pertrahit ad uitæ cōsortiū. Quidā improbis hortatibus, ueluti bubali naribus pertrahūtur in foueam. Quidā etiam huc protrudūtur à parētibus impijs, aut tutoribus, quo se sumptu curaq̄ leuēt, ij potissimū insidiantur ætati simplici, cuiq̄ facile imponitur. Ego uero in totū dissuaserim, ne rudis ætas inuoluatur instituto unde nō possit explicari. Mature oportet esse Christianū, sero monachum, quāquam abunde monachus est, quisquis pure christianus est. Neq̄ pauci sunt, quos superstitio, aut etiā stulticia deducit in monasterium, ignaros quibus in rebus ista sit uera religio, ac pulchre sibi monachi uidentur, si cingulum aut cucullam gesserint. Hos si conspicias sceleratiores esse in professione religionis, q̄ fuerint in uita priore, mirum uideri nō debet. Itaq̄ tu mi Iodoce simul ac cognoris, quid sit uera religio, ubi tuum ingeniū, corpus & animum exploraris, ubi genus uitæ dispexeris tuis rebus accōmodum, ubi nactus fueris sodalitiū, quod unanimiter cōspirarit in Christū, eò te conferas, sed domi relictis omnibus huius mūdi cupiditatibus. Alioqui frustra mundū reliqueris, si mundū tecum in ipsum attuleris monasterium. Nihil omnino tecū efferas Ægyptiarum deliciarū, si properas ad terrā lacte ac melle

manantem. Multi se credūt Antonios ac Paulos esse, quia non scarrantur, non saltant, nō inebriantur, cum toti maceant intus odio, liuore, cum scateāt obtreccatione ac uirulētia linguæ, cum omni fastu turgeant, cū morosi sint & intractabiles, cum sui sint amantes, cum sui cōpendij gratia, palàm adulentur principibus, scientesq; ac prudētes sinant Christi gloriā obliterari quo suæ gloriæ consulant. Infame crimē est incestus, quātū quā isti nec ab his absunt uicijs, sed hæc adulatio superat sexcētos incestus, & huius pernicies latissime patet in uniuersum genus mortalium, iam fortasse mihi diceres, tibi displicere monasteria omnia, nec usquam reperiri apud hos gregē qui synceris animis conspirarit in Christum. Proinde tu sic mundū fac relinquant, ut innocentissimis quibusq; te adiungas, & in monasterio te esse puta ubicūq; uersaberis, inter eos qui ueritatē, qui pudicitiam, qui sobrietatē, qui modestiam amant, qui crepant, qui moribus exprimunt. Nec imagineris tibi quicūq; in uotis deesse, si uotum quod Christo profectus es in baptismo, præstiteris. Neq; desideres Carmelitanum, aut Dominicalē cucullum, si candidam uestem in baptismo traditā, conseruaueris incontaminatam. Neq; tibi displiceas si nō sis de grege Benedictinorum aut Guilhelmætorum, modo sis de grege uere Christianorum. Bene uale nepos optime.